

Ruud Veltenaar:

‘Voor bange professionals breken moeilijke tijden aan’

- 6** Nieuw huwelijksvermogensrecht:
geen deksel die op alle potjes past
- 10** ‘Digitalisering mag niet
tot een robotnotaris leiden’
- 24** Terugblik KNB-congres
‘Goed of fout, min of meer’

Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

Ik wens je veel personeel

Dat is geen positieve toewensing. Vreemd eigenlijk, want goed personeel kan veel werk verzetten.

Maar let op; het brengt verplichtingen met zich mee. Zo moet je bij ziekte het loon doorbetalen en ben je als werkgever vaak aansprakelijk als de werknemer iets overkomt. En je wilt ook zorgen voor goede secundaire arbeidsvoorwaarden zoals een pensioen.

Niehoff Werning & Kooij ondersteunt je hierbij. Met bijvoorbeeld een goede inschatting van de risico's.

Dan kunnen we je met een gerust hart veel personeel toewensen!

www.nwk.nl

editie 9, november 2017

6

6 Geen deksel die op alle potjes past

Vanaf 1 januari 2018 treedt de Wet beperking wettelijke gemeenschap van goederen in werking. Eigen vermogen dat vóór het trouwen privé is opgebouwd én erfenissen en giften blijven voortaan buiten de gemeenschap. Gemeenschappelijke voorhuwelijkse goederen en alle overige verkrijgingen tijdens het huwelijk vallen erin. Wat zijn de belangrijkste gevolgen van de nieuwe wet voor notarissen én hun cliënten?

20

20 'Voor bange professionals breken moeilijke tijden aan'

Filosoof en TEDx-spreker Ruud Veltenaar blik alvast vooruit op het KNB-symposium voor kandidaat-notarissen. Of de notaris straks nog wel floreert, hangt van zijn innovatieve kwaliteiten af.

24 Terugblik KNB-congres: 'Voed de goede wolf'

Ethiek en integriteit zijn onlosmakelijk verbonden met het beroep van de notaris. Hoe vergroot je je morele weerbaarheid? Hoe word je je bewust van wat goed of fout is? En wat doe je als het niet zo duidelijk is?

- 4 Nieuws
- 10 'Digitalisering mag niet tot een robotnotaris leiden'
- 15 Wat vindt u daar nu van?
- 15 Column Nora van Oostrom-Streep
- 16 Tuchtrect uitgelicht: de *Belehrungspflicht* van de notaris
- 18 Notaris en meer: Bart van Gemert
- 23 Kanocolumn
- 28 En verder: Fokko Vellenga
- 30 Specialisten
- 32 Column Nick van Buitenen
- 33 KNB-nieuws
- 36 Tuchtrect
- 38 Personalia

24

*'Het onderbuikgevoel volgen,
daar ben ik geen fan van'*

Op de cover

Filosoof en TEDx-spreker Ruud Veltenaar blik op p. 20 alvast vooruit op het KNB-symposium voor kandidaat-notarissen.

Uitgebreider cliëntonderzoek nodig volgens vierde Europese anti-witwasrichtlijn

JURIDISCHE SECTOR

Banken, financiële ondernemingen en verschillende andere beroepsgroepen moeten meer aandacht besteden aan de risico's op witwassen en financieren van terrorisme. Zo moet cliëntonderzoek uitgebreider. Dat staat in het wetsvoorstel van de demissionaire ministers van Financiën en Veiligheid en Justitie ter implementatie van de vierde Europese anti-witwasrichtlijn.

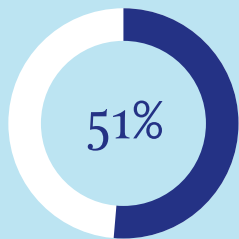
Het wetsvoorstel zet de afspraken in de vierde anti-witwasrichtlijn om in Nederlandse wetgeving. Hiermee worden de bestaande regels aangevuld. Dit leidt in Nederland hoofdzakelijk tot wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). De twee belangrijkste verplichtingen in de Wwft blijven bestaan. Het gaat om de verplichting voor financiële ondernemingen om cliëntonderzoek te verrichten en de verplichting om ongebruikelijke transacties te melden bij de Financiële inlichtingen eenheid.

CLIËNTONDERZOEK

Notarissen moeten onder de nieuwe wetgeving hun cliëntonderzoek beter afstemmen op de risico's van de cliënt, hun producten of

diensten en de landen waarin de instelling werkzaam is. Dit kan betekenen dat een notaris meer informatie moet verzamelen, voordat hij of zij diensten aan de cliënt kan leveren. •

Erfgenamen ruziën steeds vaker over een erfenis. Dat blijkt uit cijfers van juridisch en financieel dienstverlener DAS. Vorig jaar behandelde het bedrijf ruim 1.200 zaken, dat is 51 procent meer dan in 2010. Vooral broers en zussen komen in botsing over de erfenis. Het testament zelf wordt steeds vaker aangevochten, bijvoorbeeld omdat ze vader of moeder niet meer wilsbekwaam vonden toen die het liet opstellen. •

WONO-symposium ondernemingsrecht in januari

ONDERNEMINGSRECHT

Het symposium van Stichting Wetenschappelijk Onderzoek (Notarieel) Ondernemingsrecht (WONO) vindt volgend jaar plaats op vrijdagmiddag 19 januari. Het is de vierde editie van het symposium. Het thema is nog niet bekend. Wel laat de organisatie weten dat het deze keer wordt gehouden bij de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap in Amsterdam. •

| FOTO Roos Aldershoff BFN

Houthoff Buruma heet voortaan Houthoff

ONDERNEMEN

Houthoff Buruma heet sinds 30 oktober kortweg Houthoff. De nieuwe naam maakt deel uit van een *rebranding* waarmee het kantoor zich op een andere manier wil positioneren in de juridische markt. Met de boodschap 'Going Beyond' wil het kantoor zowel cliënten als juridisch talent prikkelen. Houthoff helpt hen vooruit op kritieke momenten met praktische oplossingen. Daarnaast betekent het dat er meer gevraagd wordt van juridische talenten die bij Houthoff willen werken. Zij moeten zich steeds verder ontwikkelen op het gebied van vakmanschap, ondernemerschap, leiderschap en teamspirit. •

Goededoelen- jungle

Als reisleider leidde zij vroeger mensen de wereld rond. Anno 2017 werkt Jasmijn Melse bij een bank

en geeft ze advies over schenken. De reisleiderspassie heeft ze dit jaar opnieuw opgepakt. Deze keer neemt ze in haar boek *Jouw gids door de goeddoelenjungle* donateurs mee in de wereld van goede doelen. 'Het geeft mensen een gerust gevoel als ze weten dat hun geld goed terecht komt.'

Waarom een boek over goede doelen?

'Het aantal mensen dat goede doelen opneemt in het testament neemt toe. Tegelijkertijd zie ik dat donateurs zoekende zijn. Ze weten niet waar ze moeten beginnen bij het kiezen van een goed doel of meerdere goede doelen. Welke is te vertrouwen? Welke niet? Er bestaat wel een *Goede Doelen Gids* met 160 stichtingen, maar ik merk dat mensen na het lezen nog niet weten welke keuze ze moeten maken. Hoog tijd voor een wegwijzer dus.'

Wat staat er in het boek?

'Het boek helpt je keuzes te maken. In plaats van ja te zeggen tegen iedere fondsenwervingsactie, kijk je eerst wat je belangrijk vindt en vervolgens pas welke goede doelen daarbij passen. Verder krijg je praktische donatietips en sluit je af met een persoonlijk donatieplan.'

Wat kunnen (kandidaat-)notarissen ermee?

'De gids is bedoeld om mensen op weg te helpen. Voor de notaris zie ik een belangrijke rol bij de vastlegging. De notaris kan bijvoorbeeld voorkomen dat de wens zo is geformuleerd dat het geld alleen besteed mag worden aan een land waar een stichting niet langer actief is. Of zorgen dat, als een genoemde stichting bij overlijden niet meer bestaat, het geld toch goed wordt ingezet.'

Aan welk goed doel zou u zelf uw geld schenken?

'Iets dat dicht bij mijn hart ligt, zoals kind-uitbuiting en digitale rechten. Eentje die strategisch te werk gaat, bijvoorbeeld Bits of Freedom of PAX. In ieder geval een organisatie die echt resultaat boekt en luistert naar de mensen waarvoor ze zich inzetten.'

Allen & Overy start online assessment in de vorm van een spel

ONDERNEMEN

Olympics Game is de naam van de nieuwe manier van Allen & Overy om sollicitanten te selecteren. Via het online assessment, in de vorm van een spel, tonen sollicitanten aan hoe zij in korte tijd grote hoeveelheden informatie kunnen verwerken, hoofd- van bijzaken kunnen onderscheiden en kunnen schakelen tussen verschillende taken. Het spel is daardoor een realistische weergave van de dynamische wereld van de advocatuur en het notariaat. De Olympics Game wordt, na de pilotperiode van zes maanden, per 1 november

vast onderdeel van de sollicitatieprocedure bij Allen & Overy. Naast de Olympics Game worden kandidaten geselecteerd op basis van hun brief, een gesprek met de afdeling recruitment, een persoonlijkheidstest, een regulier assessment en twee gesprekken met partners van het kantoor •

Online marketing niet van belang voor zakelijke dienstverleners

ONDERNEMEN

Meer dan de helft van de ondernemers in de zakelijke dienstverlening vindt online marketing niet van belang. Dat terwijl consumenten dit wel steeds belangrijker vinden. Dit blijkt uit de MKB Online Monitor 2017 waarin het online marketinggedrag van het mkb is onderzocht. Ruim 1.600 ondernemers namen hieraan deel.

Zakelijke dienstverleners zetten online marketing met name in voor de presentatie van de onderneming, om online gevonden te worden en nieuwe klanten te werven. Ze geven

aan tegen uitdagingen als het ontbreken van kennis en tijd aan te lopen bij de inzet en optimalisatie van online marketing. Uit het onderzoek blijkt ook dat mkb'ers in de zakelijke dienstverlening nog weinig doen met klantbeoordelingen. Slechts 14 procent toont nu reviews op de bedrijfswebsite en 9 procent geeft aan daarin te gaan investeren de komende tijd. •

“Zelf ben ik nooit zo'n waaghals geweest, en ik zal het niet worden ook. Maar soms, heel soms, moet je bereid zijn om je zekerheden op te geven en je ideaal na te streven”

Ferdinand Grapperhaus, de nieuwe minister van Justitie en Veiligheid in zijn laatste blog in *Het Financieele Dagblad* van 24 oktober 2017

Geen deksel die op alle potjes past

Na bijna tweehonderd jaar neemt Nederland afscheid van de algehele gemeenschap van goederen als basissysteem van het huwelijksvermogensrecht. Vanaf 1 januari 2018 treedt de Wet beperking wettelijke gemeenschap van goederen in werking. Eigen vermogen dat vóór het trouwen privé is opgebouwd én erfenissen en giften blijven voortaan buiten de gemeenschap. Gemeenschappelijke voorhuwelijkse goederen en alle overige verkrijgingen tijdens het huwelijk vallen erin. Wat zijn de belangrijkste gevolgen van de nieuwe wet voor notarissen én hun cliënten?

TEKST Dorine van Kesteren | BEELD Truus van Gog

Leon Verstappen: ‘Zie het als een kans’

Driekwart van de Nederlandse echtparen is in gemeenschap van goederen getrouwd. Vaak niet uit overtuiging, maar uit gemak, aldus Leon Verstappen. De hoogleraar notarieel recht aan de Rijksuniversiteit Groningen denkt dat het nieuwe huwelijksvermogensrecht beter aansluit bij wat mensen feitelijk willen. ‘Veel aanstaande echtparen denken: “Het staat zo in de wet, dus het zal wel goed zijn.” Bovendien hoeven ze dan geen kosten voor huwelijkse voorwaarden te maken. Uit onderzoek blijkt echter dat zij lang niet allemaal de consequenties van de algehele gemeenschap van goederen volledig onderschrijven. Vraag een willekeurige man of vrouw in de straat of zij het rechtvaardig vinden dat privéschulden en erfenissen

worden gedeeld bij echtscheiding en het antwoord zal heel vaak “nee” zijn.’

RISICOVOLLE ACTIVITEITEN

Verstappen ziet de beperkte gemeenschap dan ook als een verbetering. Maar hij benadrukt wel dat de nieuwe wet geen deksel is die op alle potjes past. ‘In het nieuwe stelsel is de positie van de ene echtgenoot tegenover schuldeisers van de andere echtgenoot veel sterker geworden. Dit was tijdens de parlementaire behandeling een belangrijk punt. Toch kunnen mensen die risicovolle activiteiten ontplooiën, zoals ondernemers, beter huwelijkse voorwaarden blijven maken. De beperkte gemeenschap biedt hun uiteindelijk toch niet de meeste bescherming.’

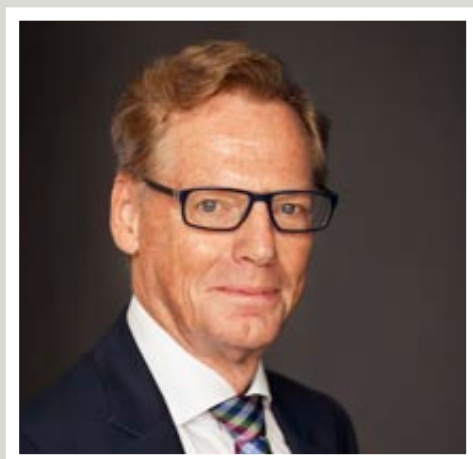
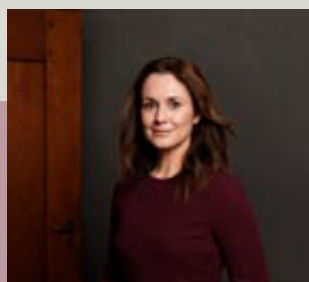
ADMINISTRATIE

Een deugdelijke administratie is vereist om het gezamenlijk bezit en de privévermogens van beide partners te scheiden. Want alleen dan is bij echtscheiding of overlijden van een van beide echtelieden duidelijk wat gemeenschappelijk en wat privé is. Critici menen dat hiervan in de praktijk weinig terecht zal komen. Verstappen daarentegen ziet dit niet zo somber in. ‘In de wet staat nergens dat echtgenoten verplicht zijn elkaars boekhouder te worden. Je moet alleen kunnen bewijzen wat privé en wat gemeenschappelijk is. Dat bewijs kan worden geleverd door allerlei stukken die ook door anderen worden bijgehouden, zoals bankafschriften en vermogensoverzichten. In de praktijk is dit natuurlijk ook alleen van

belang voor belangrijke waardevolle goederen zoals effecten, aandelen en vastgoed. Niet voor de IKEA-meubeltjes, bij wijze van spreken.’

HERKOMST GELD

Al met al zal er straks vaker privévermogen in een huwelijk aanwezig zijn. Dit heeft gevolgen voor het werk van notarissen. ‘Als zij niet nu al structureel naar privévermogen vragen bij een verwerving, moeten ze dat in de toekomst zeker gaan doen. Stel dat een van beide echtgenoten een vakantiewoning koopt van privégeduld, dan moet dat in de koopakte staan. En als mensen bijpassen met contanten, moet de notaris altijd vragen naar de herkomst van dat geld en de bedoeling van partijen.’ Tegen alle notarissen wil Verstappen zeggen: zie het nieuwe regime als een kans. ‘Er is een enorme behoefte aan voorlichting. Dat geldt voor de groepen die nog steeds huwelijkse voorwaarden moeten maken. Ook voor de mensen met bestaande huwelijkse voorwaarden is het verstandig om na te gaan of die wel passen bij het nieuwe regime.’ De initiatiefnemers verwachten dat huwelijkse voorwaarden straks minder vaak nodig zijn. Wordt de rol van de notaris kleiner? ‘Na het nieuwe erfrecht in 2003 dachten veel notarissen ook dat er minder testamenten gepasseerd zouden worden. Dit blijkt echter geenszins uit de cijfers. Het is een utopie om te denken dat de wet het zo goed kan regelen dat de notaris niet meer nodig is.’

Egbert Willems:

‘Weinig nieuws onder de zon’

In theorie lijkt het heel ingrijpend, maar in de praktijk zal het allemaal wel meevallen. Notaris Egbert Willems van Ter Braak Willems Notarissen praat op een relativerende toon over het nieuwe huwelijksvermogensrecht. ‘De nieuwe wet kán ingrijpend zijn als mensen onvoldoende hebben vastgelegd wat de stand van zaken was toen ze elkaar het jawoord gaven, en wat de inhoud van een erfenis of schenking was. Zeker het laatste zal echter weinig voorkomen, omdat de notaris ook nu al heel vaak keurig vastlegt wat precies aan wie wordt nagelaten of geschonken. En ook nu al blijft 99,9 procent van de erfenissen en schenkingen buiten de gemeenschap van goederen dankzij de uitsluitingsclausule. Kortom: wat

betreft geërfd en geschonken vermogen is er weinig nieuws onder de zon.’

AMSTERDAMS VERREKENBEDING

Critici van de wet verwijzen naar het Amsterdams verrekenbeding, dat in de praktijk nauwelijks wordt uitgevoerd. Waarom zouden gehuwden straks wel keurig bijhouden wat van wie is? Ook hier relativeert Willems de problemen. ‘Het klopt inderdaad dat het Amsterdams verrekenbeding vaak niet wordt nagekomen en de consequentie is dan dat het vermogen 50/50 wordt gedeeld. Heel veel mensen hebben daar ook niet zoveel moeite mee. En diegenen die echt vinden dat dat niet moet gebeuren, vanwege familie- of ondernemingsvermogen, zijn voldoende alert om de vereiste maatregelen te treffen. Dat zal onder de nieuwe wet niet anders zijn. Bovendien hebben ondernemers ook om fiscale redenen een administratieplicht. Dan is de stap naar een onderlinge administratie niet meer zo groot.’

En administratie is ook een groot woord, aldus Willems. Hij adviseert zijn cliënten om in ieder geval een kopie te bewaren van de notariële akte of belastingaangifte waaruit blijkt wat zij hebben geërfd of gekregen. ‘En bij het sluiten van het huwelijk moeten zij vastleggen welke zaken zij privé willen houden. Een blocnotevelletje met twee handtekeningen eronder is dan voldoende om later, als er problemen zijn, een begin van bewijs te hebben. Voor de gezamenlijke eigen woning en een en/of-rekening heeft de wet al een regeling getroffen – beide

zaken worden als gemeenschappelijk gezien – dus daarover hoeven ze niets vast te leggen.’

REDELIJKE VERGOEDING

Willems ziet wél moeilijkheden opdoemen rond het nieuwe artikel 1:95a Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat een ‘redelijke vergoeding voor de kennis, vaardigheden en arbeid’ die de ondernemer-echtgenoot heeft gestoken in zijn voorhuwelijkse onderneming, ten goede moet komen aan de gemeenschap. ‘Want wat is een “redelijke vergoeding”? Dat is een bron van discussie. Het is dus zaak om ondernemers hiervoor te waarschuwen. We moeten voorkomen dat de twee partijen bij een eventuele echtscheiding gaan ruziën over de hoogte van deze vergoeding. Aan notarissen de taak om dit soort discussies zo veel mogelijk in de kiem te smoren, door in de huwelijkse voorwaarden klare wijn te schenken over de verdeling van de waardevermeerdering van de voorhuwelijkse onderneming.’

Ook vanaf volgend jaar zal de notaris nog hard nodig zijn, besluit Willems. ‘De samenleving en de bijbehorende wet- en regelgeving veranderen snel. De afgelopen vijftien jaar waren er alleen al vier of vijf majeure wijzigingen in het huwelijksvermogensrecht. Alle echtparen moeten dus regelmatig een update maken van hun onderlinge positie. En daarvoor hebben ze ons nodig.’

Op zoek naar de juiste collega? Plaats uw vacature in Notariaat Magazine.

Sdu Adverteren

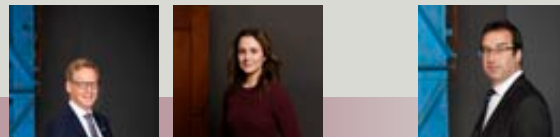
- U adverteert in het officiële orgaan van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB).
- U bereikt daarmee automatisch alle (kandidaat-)notarissen in Nederland.
- U heeft multimediale mogelijkheden d.m.v. gunstige doorplaatsing op Advocatie.nl.

Wilt u meer weten? Vraag onze media-adviseur Leroy Versteegen:
☎ (0)70 378 0703 ✉ l.versteegen@sdu.nl

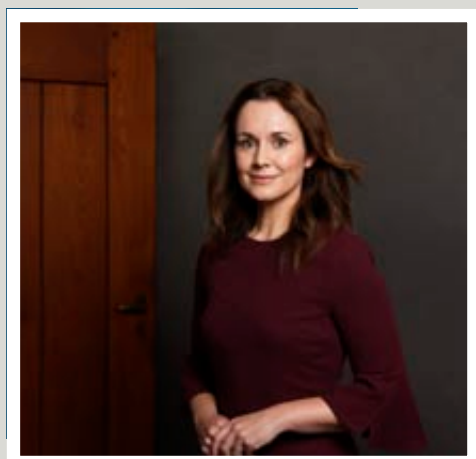
Meer informatie op sduadverteren.nl

Sdu

oprecht
de beste
keuze

‘Als de mensen niet zelf naar de notaris komen, moeten wij zelf het initiatief nemen’

Jennifer Fluitman-Marinussen: ‘Veel misverstanden bij publiek’

Onder consumenten leven veel misverstanden over de nieuwe wet, merkt notaris Jennifer Fluitman-Marinussen van Westland Partners. ‘In de media wordt de boodschap niet altijd goed uitgedragen. Zo las ik bijvoorbeeld enige tijd geleden in LINDAnieuws de kop ‘Tweede Kamer wil huwelijkse voorwaarden als standaard’. Dan lijkt het alsof het met ingang van 2018 automatisch allemaal goed is geregeld. Ik ben bang dat veel mensen denken dat ze niets meer hoeven vast te leggen.’

Maar niets is natuurlijk minder waar, vervolgt Fluitman. ‘Ondernemers doen er absoluut nog steeds verstandig aan om huwelijkse voorwaarden te maken. Ook voor samenwoners die een eigen woning hebben in een afwijkende eigendomsverhouding is het opletten geblazen. Een woning die op beide namen staat, valt na sluiting van het huwelijk in de

beperkte gemeenschap van goederen. Ieder heeft dan dus recht op 50 procent. Dat geldt ook als een van beide echtelieden meer geld heeft ingebracht. De vordering van deze persoon op de ander wordt gehalveerd met het aangaan van het huwelijk.’

Een ander veelvoorkomend misverstand is dat uitsluitingsclausules overbodig zijn geworden. ‘Ik houd mijn cliënten voor dat hun kinderen in huwelijkse voorwaarden kunnen regelen dat een erfenis of schenking toch in de gemeenschap van goederen valt. Als erflaters of schenkers hun eigen wensen dus écht zeker willen stellen, moeten ze nog steeds een uitsluitingsclausule opnemen in testament of schenkingsovereenkomst.’

VECHTSCHIEDINGEN

Fluitman betwijfelt of het nieuwe systeem tot meer vechtscheidingen zal leiden, zoals critici beweren. ‘Alle goederen die voor het huwelijk al tot het vermogen van een van de echtgenoten behoorden, blijven straks buiten de gemeenschap. Bij een echtscheiding moet die echtgenoot dat dan wel kunnen bewijzen. Daarover zal discussie ontstaan. Maar het is de vraag of dat meer discussies zullen zijn dan nu het geval is in vergelijkbare kwesties, zoals rond de uitsluitingsclausule, vergoedingsvorderingen en zaaksvervanging.’

FISCALE NADELEN

Als estate planner en bestuurslid van EPN voorziet Fluitman mogelijke fiscale nadelen. ‘In het wettelijk stelsel blijft privévermogen privé, ook bij overlijden. Vermogen dat niet in de (beperkte) gemeenschap van goederen valt, behoort dus volledig tot de nalatenschap van de overleden echtgeno(o)t(e). Daarover is

erfbelasting en/of inkomstenbelasting verschuldigd. Ook dan kan het nodig zijn om aanvullend iets te regelen. Een finaal rekeningbeding in huwelijkse voorwaarden zorgt dat mensen kunnen afrekenen alsof sprake was van een algehele gemeenschap van goederen. Dan wordt over de helft van de waarde van het totale vermogen erfbelasting geheven. Ook kunnen huwelijkse voorwaarden bewerkstelligen dat een aanmerkelijkbelangclaim wordt beperkt.’

VOORLICHTING

De wetwijziging dringt volgens Fluitman door in alle secties van de notariële praktijk. ‘Het is belangrijk om hierbij de (juridische) medewerkers kantoorbreed te betrekken.

We moeten ook de bestaande modellen tegen het licht houden. Denk bijvoorbeeld ook aan de opeisbaarheidsgronden van de vorderingen van kinderen bij een wettelijke verdeling. In testamenten staat vaak dat kinderen hun deel mogen opeisen als de langstlevende hertrouwt, tenzij deze bepaalde huwelijkse voorwaarden opstelt. Die gronden moeten dus worden herschreven, aangezien voorhuwelijks vermogen straks per definitie buiten de gemeenschap blijft.’

Gelet op de onwetendheid onder het publiek ziet Fluitman een belangrijke voorlichtings-taak voor de notaris. ‘Als de mensen niet zelf naar de notaris komen, moeten wij zelf het initiatief nemen. Bijvoorbeeld door publiek-lezingen te geven en (social) media in te zetten om mensen bewust te maken van de nieuwe wet en de gevolgen daarvan.’ ■

‘Digitalisering mag niet tot een robotnotaris leiden’

Steeds meer rechtshandelingen kunnen via nieuwe technologieën worden afgehandeld. Wat betekent dit voor de toegevoegde waarde van de juridische beroepsgroepen? Die vraag stond centraal tijdens de Juridische Poort die 9 oktober plaatsvond in Nieuwspoor in Den Haag.

TEKST Peter Steeman | BEELD Truus van Gog

De aanleiding voor deze vijfde Juridische Poort is het WODC-rapport uit 2016 over de toekomst van juridische beroepen. Technologische ontwikkelingen zullen de toegang tot juridische diensten meer betaalbaar en bereikbaar, sneller en simpeler kunnen maken. Voor de overheid maar ook voor de beroepsgroepen als actoren in het rechtsbestel is het de vraag hoe ze willen inspelen op die ontwikkelingen en hoe zij de kernwaarden van het rechtsbestel kunnen waarborgen.

ALERT

De inleiding waarmee hoogleraar executie- en beslagrecht Ton Jongbloed de bijeenkomst opent, is gevuld met voorbeelden van vernieuwing die juristen voor uitdagingen stellen. Een deurwaarder mag voor een beslaglegging door het raam naar binnen kijken. Mag dat ook met een drone op de derde verdieping? En kan er ook beslag gelegd worden op bitcoins? De notaris kan alleen innoveren als de wetgever hem die ruimte biedt, denkt Jongbloed. ‘Rechtszekerheid staat voorop. Daarom zal de notaris nooit vooroplopen met vernieuwingen.’ Het is een observatie waar

Nick van Buitenen, voorzitter van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) in zijn voordracht direct op reageert. ‘We zijn als beroepsgroep juist zeer alert op nieuwe ontwikkelingen. Onze rol verandert. Internetveilingen hebben een hoge vlucht genomen. De klant gaat meer zelf doen. De HEMA-notaris is er een voorbeeld van. Van blockchain wordt gezegd dat het de doodsteek is voor banken, maar ook voor notarissen. Ik denk dat blockchain eerder een onderdeel wordt van ons werk. Onze rol omvat immers meer dan alleen het vastleggen van afspraken. De notaris stelt de identiteit vast van partijen, maar ook de wilsbekwaamheid bij een rechtshandeling. Bij de overdracht van aandelen kijkt hij naar de actuele balans van de onderneming. Die poortwachtersfunctie zullen we ook in de toekomst blijven vervullen. Er is nog steeds vraag naar een *trusted advisor*: iemand die de gewone man door nieuwe blockchain-toepassingen heen loodst.’

SOMBER

Wilbert van der Dunk, voorzitter van de Koninklijke Beroepsorganisatie voor Gerechtsdeurwaarders (KBvG), schetst een somber beeld van de rol die de overheid speelt bij innovatieve ontwikkelingen. ‘Het ontbreekt

aan samenhang. Digitale exploten zijn er sinds de Wet elektronische bekendmaking dat in 2009 mogelijk maakte. Niet langer hoeven uittreksels van exploten in kranten te worden gepubliceerd om personen zonder vaste woon- of verblijfplaats op te roepen voor de rechter te verschijnen. Je zou verwachten dat het een hoge vlucht neemt, maar het is niet zo. Maar weinig partijen maken er gebruik van. De Belastingdienst en het UWV zien er geen brood in. Het Digitaal beslagregister (DBR), waarin beslagen worden bijgeschreven, is een mooi voorbeeld van innovatie. Het register is voor 500.000 euro in een paar maanden gebouwd. De meerwaarde van het DBR – voorkomen dat onnodig proceskosten worden gemaakt – komt pas tot zijn recht als alle beslagen erin staan, maar de overheid wil er pas in 2019 mee beginnen. De Verwijsindex Schuldhulpverlening (VISH) hebben we ontwikkeld zodat een gerechtsdeurwaarder ziet of iemand in een schuldhulptraject zit. In dat geval kan de deurwaarder adviseren om invordering te stoppen. Iemand met een schuldenproblematiek heeft geen deurwaarder nodig, maar hulpverlening. Dat is maatschappelijk zeer relevant, maar ook hier missen we de steun van de overheid. De aansluiting van de overheid op VISH is heel vrijblijvend.

Van onder naar boven:
Ton Jongbloed
Wilbert van der Donk
Nick van Buitenen
Selinde Box-Boom

Wat ontbreekt, is een regierol. De overheid zou juist een aanjagende functie moeten hebben.'

MENSELIJKE MAAT

De discussie komt op gang wanneer Selinde Box-Boom, programmamanager KEI (Kwaliteit en Innovatie rechtspraak) van de Raad voor de Rechtspraak, een ander dilemma aansnijdt. 'De digitalisering maakt de toegang eenvoudiger, maar niet de wetgeving. Het is de vraag of je de burger niet tekortdoet als je hem zonder begeleiding in een rechtssysteem loslaat. Digitalisering mag niet tot een

'Wat ontbreekt, is een regierol. De overheid zou juist een aanjagende functie moeten hebben'

robotrechter of robotnotaris leiden.' Van Buitenen is het met die stelling eens. 'In het WODC-rapport wordt een oproep gedaan om de digitale mogelijkheden te onderzoeken, maar wat ontbreekt, is een oordeel over het verdwijnen van de menselijke maat door nieuwe technologie als blockchain.' Die uitspraak krijgt respons uit het publiek. 'U spreekt over de menselijke maat, maar over wie hebt u het dan eigenlijk?' vraagt een van de aanwezigen. 'Sommige mensen verdienen compassie, maar over pakweg tien jaar kunnen de meeste Nederlandse burgers prima overweg met digitalisering. Dan is een digitale benadering van het juridische systeem de meest logische weg.' Van Buitenen is het met hem eens. 'Die slag maken we ook. Digitale akten komen er. We zijn nu al bezig met het digitaliseren van de vastgoedketen. Zo zijn er meer voorbeelden van projecten die we zelf initiëren en binnen budget opleveren. Met digitale systemen help je de klant, maar de complexiteit van een akte kan je niet via een menustructuur ontsluiten. Daarom blijf je als notaris altijd bezig met *Belehrung*.'

VURIG VOORSTANDER

Een aantal sprekers legt de bal tijdens de Juridische Poort nadrukkelijk bij de overheid.

Kamerlid Chris van Dam, CDA-Tweede Kamerlid en woordvoerder Veiligheid en Justitie, kon niet aanwezig zijn bij de discussie, maar wil desgevraagd wel zijn visie geven op het vraagstuk van digitalisering binnen de juridische beroepen. De notaris is voor hem geen pion die kan worden geofferd omdat voortschrijdende innovatie de functie overbodig maakt. 'Het is onzinnig om de mogelijkheden van technologie te negeren, maar als prijsvechters voor disruptie zorgen, zal ik mij hard maken voor de notaris. Hij hoort in het rijtje van huisarts en dominee.

Ik was lid van de parlementaire ondervragingscommissie Fiscale constructies die werd ingesteld naar aanleiding van de Panama Papers. Wat mij tijdens die verhoren opviel, is dat het met het toezicht op rechtspersonen best wel mager is gesteld. Ik ben een vurig voorstander van een notaris die zich een oordeel vormt over de burgers die hij voor zich heeft. Wordt een huis verkocht of alleen maar zo snel mogelijk van eigenaar gewisseld? Wat is de intentie van iemand die met een ouder persoon naar de notaris gaat om een testament te wijzigen? Er is een enorm publiek belang mee gediend om te weten of iets klopt. Als je belangrijke beslissingen alleen door een technische bril bekijkt, ga je naar een maatschappij die misschien wel wetmatig is, maar niet rechtmatig.' ■

De Juridische Poort is een discussieplatform voor beleidsmakers, besluitvormers, media, publiek en juridische experts. Het is een initiatief van de KNB en de KBvG.

ETL
BNA

ACCOUNTANTS
EN ADVISEURS

ALS BRANCHE-ACCOUNTANT VOOR NOTARIAAT EN
ADVOCATUUR BENT U BIJ ONS AAN HET JUISTE ADRES VOOR

- // JAARREKENING EN BOEKHOUDING
- // FISCALE AANGIFTEN EN ADVIES
- // P&O ADVIES EN SALARISADMINISTRATIE
- // BEDRIJFSVERGELIJKING
- // ONDERNEMINGSPLANNEN
- // FUSIE EN OVERNAME

Uw klanten komen tegenwoordig niet alleen uit Nederland. Door de samenwerking met ETL kunnen wij u buiten de grenzen van Nederland ook van dienst zijn. Waar onze kennis ophoudt, kunnen wij u in contact brengen met een partner-kantoor in het buitenland, waarbij u de kwaliteit kunt verwachten die u ook van ons gewend bent. Zo kunnen wij u nog beter van dienst zijn.

BUREAU NOTARIAAT & ADVOCATUUR

ACCOUNTANCY EN ADVIES IS
ONS TERREIN ADVOCATUUR
EN NOTARIAAT IS UW DOMEIN

OUDE UTRECHTSEWEG 28, 3743 KN BAARN
POSTBUS 1008, 3740 BA BAARN
T 035 693 64 44
E INFO@ETL-BNA.NL - WWW.ETL-BNA.NL

Rianne Raat
Raat notariaat coaching
info@raatcoaching.nl
(055 5762669 / 0654201289)

Wat ga JIJ anders DOEN na de zomer?

www.raatcoaching.nl

HET WINNEND NOTARIAAT

Leertrajecten voor (kandidaat-)notarissen

Voor een bloeiend kantoor

Leergang:

Authentiek Sturen op Succes (56 PE-punten)

Meesterschap in:

- ♣ Adviesvaardigheden (13 PE-punten)
- ♣ Veranderen van je kantoor (13 PE-punten)

www.hetwinnendnotariaat.nl

info@hetwinnendnotariaat.nl

Notariskantoor Van Limburg Stirum

behoort tot de grotere kantoren in het Gooi,
en zoekt een (bij voorkeur ervaren)

kandidaat-notaris

voor 3 of 4 dagen per week om ons team te versterken, met name op het gebied van het familierecht en incidenteel ook op onroerend goed gebied, waarbij bevoegdheid tot waarneming tot aanbeveling strekt.

Onderschrijf jij de gedachte: "Niet alleen samen hard werken, maar ook samen hard lachen", stuur dan een CV naar van.limburg.stirum@vls-notaris.nl

Inlichtingen kunnen worden verkregen bij de notaris of kandidaat-notaris via 035-6254321.

Voor inlichtingen over tarieven, plaatsingen en combinatiekortingen van commerciële en personeelsadvertenties in:

Notariaat WPNR
magazine

Gunstige doorplaatsingstarieven naar:

Advocatie

Voor informatie en reserveringen:

Leroy Versteegen

E-mail: l.versteegen@sdu.nl

Kabinet onderzoekt notariskosten bij nieuwe trouwstandaard

Vanaf 1 januari 2018 geldt de beperkte gemeenschap van goederen voor stellen die trouwen zonder huwelijkse voorwaarden. Stellen die in algehele gemeenschap van goederen willen trouwen, moeten naar de notaris. Het nieuwe kabinet wil onderzoeken hoe het maken van notariskosten voor hen kan worden weggenomen. Dit staat in het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst.'

Annemarie Smelt

BESTUURSLID KNB EN KANDIDAAT-NOTARIS

'Een onderzoek starten naar de notariskosten voor paren die in algehele gemeenschap van goederen willen trouwen, is alleen nuttig als er in dit onderzoek ook wordt meegenomen hoe we alle aanstaande paren bij de notaris aan tafel kunnen krijgen of in ieder geval bij een instantie die in staat is de juiste informatie te verstrekken (de ambtenaren van de burgerlijke stand?). Deze aanstaande paren moeten namelijk allemaal een zakelijk advies krijgen

Andrea Schipper

AMBTENAAR BURGERLIJKE STAND

'Eerzjids zijn minder kosten altijd fijn, zeker binnen dat enorme kostenplaatje dat een huwelijksdag al met zich meebrengt, maar dit weegt niet op tegen de consequenties als je niet goed bent ingelicht. Ik denk namelijk dat daar het "gevaar" lonkt met de nieuwe wet.

WAT VINDT U DAAR NU VAN?

om zo de rechtsgevolgen te kunnen overzien op het moment dat ze "ja" tegen elkaar zeggen. De meerwaarde van de notaris zit in de voorlichting over eventuele (ramp)scenario's en uitleg over de mogelijkheden. Een adviesgesprek over de rechtsgevolgen van een huwelijk zal uiteindelijk ook nooit alleen gaan over de rechtsgevolgen van een huwelijk, maar ook andere relevante scenario's worden besproken. Wat zijn de gevolgen als een partner in een coma belandt, zoals Prins Friso, of wat zijn de gevolgen als de partner overlijdt? Verder zou ik ook graag zien dat er geëvalueerd wordt hoeveel aanstaande paren voor de huidige algehele gemeenschap van goederen kiezen. Want waarom wil het nieuwe kabinet onderzoeken hoe het maken van notariskosten kan worden weggenomen als je kiest voor het "oude" stelsel als er een nieuw stelsel is? •

Paren die denken dat alles nu goed geregeld is omdat ze onder huwelijkse voorwaarden trouwen, maar daarbij totaal voorbijgaan aan het feit dat vanaf de huwelijksdatum verkregen eigendom of winst of verlies uit een bedrijf toch aan beiden toebehoort als je dat niet anders vastlegt. In mijn functie als ambtenaar van de burgerlijke stand ben ik daar nog niet extra over ingelicht, er is wel een informatieblad voor aanstaande bruidsparen die vanuit de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken is aangereikt. Als voorzitter van Matrimonium, vereniging van trouwambtenaren, ben ik wel steeds op zoek naar informatie. Deze hebben we binnen de vereniging

Marcel Masmeijer

NOTARIS

'Het is wat mij betreft een schrijnende constatering dat de regering in relatie tot een ingrijpende wetwijziging vooral nadenkt over de wijze waarop voor de burgers van ons land de noodzaak tot het maken van notariskosten kan worden weggenomen! Een benadering van het notariaat die absoluut geen recht doet aan de toegevoegde waarde die de notaris alle burgers van Nederland dagelijks biedt. De notaris is de deskundige bij uitstek om paren te wijzen op de wettelijke rechtsgevolgen van een voorgenomen huwelijk en beschikt ook over de tools om ongewenste wettelijke effecten, waar mogelijk, weg te nemen. Dat kan toch niet aan ambtenaren van de Burgerlijke Stand worden overgelaten? Het regeerakkoord vermeldt overigens ook: "Echtscheidingen die problematisch verlopen kunnen veel schade aanrichten bij ex-echtelingen en eventuele kinderen. Landelijk beleid ten aanzien van het voorkomen van "vechtscheidingen" zal gericht zijn op het wegnemen van knelpunten die zich voordoen bij het voorkomen van deze schade." De rechtszekerheid en duidelijkheid die de notaris creëert met goede huwelijkse voorwaarden zal het aantal vechtscheidingen juist kunnen beperken. Dit lijkt mij een mooie opening voor onze beroepsorganisatie om een prominente rol voor de notaris in het beleid ter voorkoming van vechtscheidingen actief te promoten en te bewerkstelligen!' •

steeds gedeeld om te zorgen dat zo veel mogelijk collega-trouwambtenaren op de hoogte zijn. Professionaliseren van het vak trouwambtenaar staat bij ons hoog in het vaandel, goed advies hoort daarbij. Zelf adviseer ik paren om bij de notaris langs te gaan om zich goed voor te laten lichten. Dat blijft toch de specialist.' •

Weg met langdurige contracten – kwaliteit als basis

Enkele maanden geleden verscheen op notarisnet het artikel van Bernadette Verberne van de KNB over de rol van ICT in de notariële praktijk. Zij constateert dat ICT steeds belangrijker wordt in de notariële praktijk en adviseert notariskantoren: “stap af van langdurige contracten, houd minimaal eenmaal per jaar uw ICT kritisch tegen het licht en werk in de cloud.”

Als ondernemer houdt u er waarschijnlijk niet van om vast te zitten aan langdurige contracten. Logisch, indien een product of dienst tegenvalt, wilt u de optie hebben om over te stappen naar een alternatief. Dat is wat ons betreft heel normaal.

Bij Devoon streven we naar een langdurige samenwerking met onze klanten. In onze visie dwing je dat echter niet af door langdurige contracten te sluiten maar door kwaliteit te leveren. Daarom zit u als kantoor bij ons niet vast aan langdurige contracten, maar kunt u gewoon per drie maanden opzeggen. Helder en transparant.

Klagende klanten zijn goed!

Gaat bij Devoon dan alles goed? Nee, natuurlijk niet. Bij ons werken mensen, dus worden er fouten gemaakt. En ja, daar hebben klanten ook weleens last van. En die klagen daarover. Dat is logisch, als een product of dienst niet naar behoren werkt, dan geeft u dit aan bij de desbetreffende dienstverlener.

Is dat erg? Nee, juist niet! Klagende klanten willen namelijk klant blijven, anders hadden ze hun contract wel direct opgezegd. Als Devoon hebben wij de taak om samen met de klant het probleem op te lossen. En er is een noodzaak om dat goed te doen. Onze klant kan immers gemakkelijk overstappen naar een andere aanbieder.

Open en eerlijk

Goede service aan klanten levert naast waardevolle feedback ook een loyale klant op. Een klant die niet snel zal overstappen. In de 17 jaar dat wij onze software leveren aan notariskantoren zijn de kantoren die overstapten naar een andere leverancier gelukkig op de vingers van een hand te tellen. Daar zijn wij heel trots op en het zegt iets over de manier waarop Devoon inzet op kwaliteit en service.

Wij houden er bij Devoon van om open en eerlijk te communiceren met onze klanten. Wij houden niet van onaangename (financiële) verrassingen en kunnen ons goed indenken dat onze klanten hier ook een broertje dood aan hebben. Daarom zullen wij nooit onze prijzen voor bestaande diensten zomaar verhogen, behoudens een inflatiecorrectie.

Als er iets is – of dit nu iets is wat niet goed gaat of wat er verbeterd kan worden – gaan wij graag in gesprek met u als kantoor om te kijken hoe we dit samen kunnen verbeteren en/of kunnen ontwikkelen.

Goed voornemen

De maand december is traditiegetrouw de meest hectische maand in het notariaat. Dat betekent samen met collega's nog even de schouders er onder om alle drukte aan te kunnen. Nadenken over

uw ICT en de langdurige contracten die daar mogelijk bij horen, is wel het laatste waar u op dat moment tijd voor hebt.

Daarom is het juist nu in november een goed moment om het advies van de KNB op te volgen en uw ICT goed tegen het licht te houden. Zorg dat u flexibel bent en niet vast zit aan wurgcontracten van drie, vier of misschien wel vijf jaar.

Wij geloven in Devoon

Bij Devoon durven wij het anders te doen. Dat is waar wij in geloven en steeds meer klanten zijn dit gelukkig met ons eens. Op basis van dat geloof handelen wij en doen wij er alles aan om klanten vrijwillig voor ons te laten kiezen. En dat werkt.

Samen met onze klanten bouwen we aan de toekomst. Dit doen we door op een open en eerlijke manier te communiceren, zonder financiële addertjes onder het gras, en door samen met onze klanten te kijken hoe we onze software nog beter kunnen maken.

Kunnen wij u helpen bij een goede invulling van uw ICT? Neem dan contact op met mij of met een van mijn collega's.

Martin Duijs

Devoon B.V.

M +31 614 72 63 97

T +31 182 39 99 94

E martin@devoon.nl

🐦 @NEXTassyst

 A portrait of Nora van Oostrom-Streep, a woman with short blonde hair, wearing a dark blue jacket, looking slightly to the right of the camera.

Nora van Oostrom-Streep

De menselijke factor

Toen mijn oudste zoon werd geboren, sprak mijn wijze schoonmoeder: 'Geniet er maar van. Voor je het weet zijn ze groot.' Had ik me toen maar gerealiseerd dat clichés niet voor niets cliché zijn, want enkele weken geleden stapte zoonlief op zijn fiets om naar zijn eerste hoorcollege te gaan. Het werd tijd, want na zijn examen in mei was het een lange aaneenschakeling geweest van vakanties met vrienden (*what happens in Arenal ...*), chillen, hockeyen en voetballen. De uiteindelijke studiekeuze bleek een verrassing. Na twee jaar open dagen economie te hebben afgelopen, viel de keus op rechten ... In? Jawel, Utrecht. Met mijn verbijsterde opmerking dat van alle complexen die ik hem zou hebben bezorgd hij toch niet zou kunnen zeggen dat ik hem een bepaalde studierichting op zou hebben geduwd, was hij het hartgrondig eens. Dat de keuze op rechten gevallen was, had namelijk helemaal niets met mij van doen, maar was puur het resultaat van logisch nadenken geweest (waarbij overigens enkele goede vrienden van hem dezelfde logica hadden gevolgd).

VAARDIGHEDEN

Laat mij u meenemen in de gedachtewereld van Generatie Z: in een wereld die snel verandert en waarbij een baan voor het leven een onbekend (en ongewenst!) concept is, zijn vaardigheden belangrijker dan parate kennis. Bijleren van kennis kan altijd, mocht het überhaupt in deze wereld van digitalisering nog nodig zijn om over veel harde kennis te beschikken (mijn

Dat de keuze op rechten gevallen was, had helemaal niets met mij van doen

.....

moeder verbaast zich erover dat de kinderen niet meer het rijtje Rotterdam-Schiedam-Vlaardingen-Maassluis leren, terwijl mijn kinderen verbijsterd zijn dat zij de navigatie in de auto niet kan bedienen). Goed kunnen communiceren, de vaardigheid om snel stof te verwerken en systematisch en analytisch denken; het zit allemaal in de rechtenstudie. Zie hier, de keuze. Met het vertrouwen (de arrogantie?) van de jeugd is hij ervan overtuigd dat als hij academisch leert denken, goed kan communiceren, van mensen houdt en vooral niet te rigide is, het allemaal wel goed komt.

CREATIVITEIT

Ik ben het graag met hem eens, met name ook over die menselijke factor. Ik zal dit illustreren met een grappige gebeurtenis. Op LinkedIn plaats ik normaal slechts zakelijke berichten, maar toen mijn zoon richting zijn eerste college rechten ging, wijdde ik er twee regels aan. Dit bericht werd in vijf dagen maar liefst 23.000 keer bekeken. Enigszins beduusd wijdde ik er een tweede LinkedIn-bericht aan, waarin ik meldde dat 1) ik nu met zoonlief uit eten moest, 2) mijn persoonlijke bericht

blijkbaar interessanter was dan mijn zakelijke en 3) hij een eventuele stageplaats via mijn LinkedIn-account zou zoeken. *As we speak* is dit tweede bericht ruim 63.000 keer (!!!) bekeken en word ik er werkelijk óveral op aangesproken. Mijn zoons profiel (circa 30 contacten) is tot zijn verbijstering in twee weken ruim 3.000 keer bekeken. Volgens een bevriend psycholoog komt dit omdat mensen graag de mens achter de zakelijke persoon zien. Professionaliteit alleen is niet voldoende; het is de menselijke factor die trekt. Ergens klopt dit wel met wat alom wordt voorspeld over de toegevoegde waarde van de jurist in de digitale wereld: het is de menselijke factor, de interesse en de creativiteit die de mens stand laat houden in het digitale (AI-)geweld. Dit pleit ervoor ons met extra energie te werpen op deze aspecten van onze dienstverlening, waarbij het niet helpt dat al jaren in de beroepsopleiding notariaat de kandidaten hun perfecte werkdagen omschrijven als 'een zonder cliënten'.

VERBAASD

Terug naar Generatie Z en hun betekenis voor ons vak: naar mijn overtuiging valt het toe te juichen als het notariaat wordt gevoed met mensen die flexibel zijn, goed kunnen communiceren en analyseren en die interesse hebben in de cliënt. Die juridische kennis komt ook echt wel goed, ondersteund door zich steeds verder ontwikkelende AI. Of mijn zoon het notariaat ingaat? Ik denk het niet, maar aan de andere kant heeft hij me al wel vaker verbaasd ... ■

De Belehrungspflicht van de notaris

De notaris biedt rechtszekerheid. Dat doet hij onder meer door ervoor te zorgen dat partijen bij een notariële akte de daarin neergelegde verplichtingen weloverwogen aangaan. Weloverwogen, omdat de notaris verplicht is partijen voor te lichten over de inhoud en de betekenis van die verplichtingen en te waarschuwen voor eventuele risico's. Onder meer door de nakoming van deze *Belehrungspflicht* voegt de notaris waarde toe aan het onder zijn leiding tot stand gekomen bewijsstuk, de notariële akte. Hoe vult de tuchtrechter deze *Belehrungspflicht* in? En hoe doet de civiele rechter dat?

TEKST Madeleine Hillen-Muns | BEELD Roel Ottow

1. BELEHRUNG IS DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE PASSEREND NOTARIS

In zijn uitspraak van 22 juli 2004, GHAMS:2004:AQ4770 (Postbanknotarissen) heeft het Hof Amsterdam geoordeeld dat persoonlijk contact met de cliënt het uitgangspunt moet zijn, omdat zo de informatieverstrekking op de persoon van de cliënt kan worden afgestemd en een op maat gesneden notariële dienst kan worden geleverd. Door de behandeling van de dossiers, ook al is dat gedeeltelijk, te laten uitvoeren door een ander kantoor, verliest de notaris de controle over de kwaliteit van de werkzaamheden en is hij niet op genoegzame wijze in staat te voldoen aan de eigen informatieverstrekking en wilscontrole taak.

Het lijkt erop dat de lat sinds deze uitspraak wat lager is komen te liggen. Voorop blijft staan dat de notaris zelf overtuigd moet zijn dat partijen voldoende zijn voorgelicht. Voor die overtuiging moet hij redelijke grond hebben. Dat sluit niet uit dat de notaris de *Belehrung* delegeert aan zijn medewerkers. Voorwaarde daarvoor is dat zij juridisch geschoold zijn, dat de notaris weet wat de medewerker met de verschijnende partijen heeft besproken en of de door de medewerker verstrekte informatie door partijen is begrepen (Hof Amsterdam 20 september 2011, GHAMS:2011:BT2343).

Bij de *Belehrung* kan gebruik worden gemaakt van – notaristijd besparende – moderne tech-

nieken. Een belangrijk deel van de *Belehrung* kan ook voorafgaand aan het moment van passeren plaatsvinden, mits de notaris zich tijdens het passeren van de akte ervan vergewist dat betrokkenen zich de betekenis van het verlijden van de betreffende akte realiseren (Hof Amsterdam 5 maart 2013, GHAMS:2013:3928). Het passeren van grote aantallen akten per jaar is weliswaar onwenselijk, maar rechtvaardigt niet zonder meer de conclusie dat de notaris dan wel tekort moet schieten in zijn voorlichtingsplicht (Hof Amsterdam 26 juli 2016, GHAMS:2016:2993). De gepasseerde akten betroffen hoofdzakelijk rechtshandelingen van eenvoudige aard.

2. BELEHRUNGSPFLICHT VAN DE WAARNEMER

De waarnemer heeft onder omstandigheden een beperktere verantwoordelijkheid voor nakoming van de *Belehrungspflicht*. In zijn uitspraak van 16 september 2008, GHAMS:2008:BF2179 oordeelde Hof Amsterdam dat de waarnemer niet is tekortgeschoten in de op haar rustende informatieplicht. Daarbij hechtte het hof betekenis aan het feit dat de waarnemer niet de behandelaar van het dossier was en dat de conceptakten de klager tijdig hadden bereikt, zodat hij afdoende tijd had om kennis te nemen van de inhoud daarvan. De constructie die uiteindelijk in de desbetreffende akten was gekozen, was de eigen keuze van klager en de wijziging in de overeenkomst die ten grondslag lag aan de akte is door klager geparafeerd ter bekrachtiging van het verzoek. De waarnemer mocht er daarom van uitgaan dat klager de gevolgen van deze handelwijze kon overzien.

3. VOLDOENDE NADRUKKELIJK EN CONCREET

Indien er mogelijk zeer nadelige consequenties zijn verbonden aan een beslissing van een cliënt – in dit geval: ongedaanmaking van de wettelijke verdeling – moet de notaris daarop nadrukkelijk wijzen, adviseren om genoeg tijd te nemen voor de beslissing en controleren of de cliënt de consequenties heeft begrepen. De notaris moet zelf initiatief nemen om te adviseren over mogelijkheden voor het verschaffen van enige inkomenszekerheid (Kamer voor het notariaat Arnhem-Leeuwarden 01-11-2016, TNORARL:2016:52).

4. BIJ GOEDE BELEHRUNG HOORT INVENTARISATIE

Om goed te kunnen *Belehren* moet de notaris weten waarom partijen een bepaalde rechtshandeling willen verrichten, zo nodig nagaan of die redenen valide zijn en onderbouwing vragen van de waarde van in de rechtshandeling betrokken goederen. Juist als een van partijen te kennen geeft 'alles wel goed te vinden' vergt de zorgplicht van de notaris dat hij zich ervan vergewist dat die partij weet wat zij daardoor mogelijk prijsgeeft (Hof Amsterdam 25 augustus 2015, GHAMS:2015:3454).

5. DE NOTARIS MAAKT OF WIJZIGT ZELF EEN OVEREENKOMST

De *Belehrungspflicht* wordt ruimer als de notaris zich op het obligatoire pad begeeft. Dat doet hij als hij zelf de overeenkomst ontwerpt, een aanvullende overeenkomst maakt of wijzigingen aanbrengt in een conceptakte. Bij het opstellen van een aanvullende overeenkomst moet de notaris weten wat partijen daarmee wensen te bewerkstelligen. Pas dan kan hij informeren en zo nodig waarschuwen (Hof Amsterdam 11 augustus 2015, GHAMS:2015:3266). Brengt een notaris op initiatief van een van de partijen wijzigingen aan in een conceptakte, dan moet hij die wijziging en de daaraan verbonden risico's

De notaris moet zelf overtuigd zijn dat partijen voldoende zijn voorgelicht

tenschap heeft verworpen. Hof Den Bosch oordeelde, in een zaak waarin partijen zich hadden laten adviseren door een accountant, dat de omvang van de voorlichtingsplicht van de notaris mede afhankelijk is van de mate waarin partijen zich voor hun eerste bezoek aan de notaris in de onderliggende materie hebben verdiept, eventueel met bijstand van deskundigen, en de mate waarin zij daaromtrent zelf meer of minder bindende afspraken hebben gemaakt. De omstandigheid dat een accountant zich vrij diepgaand heeft beziggehouden met bepaalde aspecten van de afspraken die gemaakt moeten worden, kan ertoe leiden dat de voorlichtingsplicht van de notaris beperkter is dan wanneer er van zodanige deskundige bijstand geen sprake is geweest (16 september 2009, GHSHE:2009:BH6498).

8. BEWIJS EN BEWIJSLAST

8. Bewijs dat de notaris heeft voldaan aan zijn *Belehrungspflicht* kan in een aansprakelijkheidsprocedure door alle middelen worden geleverd: getuigenverklaringen, correspondentie en dossieraantekeningen (Rechtbank Overijssel 12 oktober 2016, RBOVE:2016:3937). Stelt de cliënt dat de notaris aansprakelijk is voor zijn schade omdat de notaris hem niet goed heeft geïnformeerd en gewaarschuwd voor de aan de transactie verbonden risico's, dan moet de cliënt aantonen dat er causaal verband is tussen dat tekortschieten van de notaris en zijn schade. Er is in dat kader geen plaats voor omkering van de bewijslast omdat de *Belehrungspflicht* er slechts toe strekt om partijen in staat te stellen goed geïnformeerd te beslissen over de vraag of zij die risico's wensen aan te gaan, en niet om hen te beschermen tegen de verwezenlijking van die risico's (Hof Arnhem-Leeuwarden 8 augustus 2017, GHARL:2017:6888, daarbij verwijzend naar HR 2 februari 2007, HR:2007:AZ4564). ■

ook aan de andere partij toelichten en verifiëren of zij de wijziging ook wenst. Die partij moet daarvoor voldoende tijd worden gegund (Hof Amsterdam 10 januari 2017, GHAMS:2017:40).

6. VORM VAN DE BELEHRUNG

6. In een zaak waarin een partij was gesommeerd om mee te werken aan een verdelingsakte, oordeelde het hof dat de – tweeënhalve maand tevoren toegezonden – conceptakte onderdeel is van de *Belehrung*. De cliënt heeft een eigen verantwoordelijkheid om vragen te stellen aan de notaris. Laat hij dat na, dan komt dat voor eigen rekening en risico (Hof Amsterdam 6 mei 2014, GHAMS:2014:1622). Soms moet de *Belehrung* schriftelijk plaatsvinden. Hof Amsterdam oordeelde in zijn uitspraak van 13 december 2016, GHAMS:2016:5343, dat de notaris partijen schriftelijk had moeten berichten over de gevolgen die voor hen uit de wijziging van

de huwelijkse voorwaarden zouden voortvloeien. Dit gezien de aard van de zaak (mogelijke vernietigbaarheid op grond van Pauliana) en de bijzondere (persoonlijke) relatie tussen de notaris en partijen.

7. DE BELEHRUNGSPFLICHT IN AANSPRAKELIJKHEIDSZAKEN

De notaris is soms een schakel van een keten van adviseurs. In aansprakelijkheidsprocedures wordt betekenis gehecht aan de betrokkenheid van andere adviseurs. Zie bijvoorbeeld Rechtbank Noord-Holland 3 februari 2016, RBNHO:2016:3793, waarin de cliënt de notaris verweet dat hij hem onvolledig had voorgelicht over de gevolgen van verwerping van een nalatenschap. De rechtbank wees de vordering tot schadevergoeding af, omdat de cliënt aantoonbaar was voorgelicht over de gevolgen van het verwerpen van de nalatenschap door zijn fiscaal adviseur. Dat advies leidde er (ook) niet toe dat de cliënt de nala-

Er zijn verschillende (notarieel-)juridische commissies en samenwerkingsverbanden waar (kandidaat-)notarissen in deelnemen. In *Notariaat Magazine* vertellen ze hierover.

NOTARIS EN MEER

WIE Bart van Gemert (44), notaris
WAAR Redactieraad *Notariaat Magazine*

'Kritisch kijken'

'Een diverse club mensen, zo zou ik de redactieraad van *Notariaat Magazine* willen omschrijven. Wij bestaan uit notarissen en kandidaat-notarissen van verschillende kantoren, van verschillende grootte, met verschillende vakgebieden, verspreid over het land. Het is goed om zo'n variatie aan mensen te hebben. Ik werk zelf op een middelgroot advocaten- en notaris-kantoor dat gespecialiseerd is in het ondernemings- en arbeidsrecht. Hierdoor heb ik veel interesse in artikelen over een ondernemingsrechtelijk onderwerp en wat minder in bijvoorbeeld familierechtverhalen. Daarnaast lees ik graag de tuchtuitspraken. Een (jonge) kandidaat-notaris leest misschien weer graag juist de kanocolumn en iemand die met familierecht bezig is juist dat soort artikelen. Gezien de verschillende achtergronden en interessegebieden van de lezers is het best een uitdaging ervoor te zorgen dat zij het magazine als hún blad blijven beschouwen. Naast (kandidaat-)notarissen zitten er ook mensen van buiten het notariaat in de redactieraad. Zij kijken vaak weer anders tegen zaken aan waardoor zij een waardevolle aanvulling zijn. En dan natuurlijk de redactie van het magazine en de manager Belangenbehartiging en Communicatie van de KNB.'

'Wij vergaderen zo'n vier keer per jaar in Utrecht. Tijdens die bijeenkomsten blikken wij terug op de laatste nummers. De redactie wil graag dat wij kritisch kijken én dat doen wij ook. Door mijn lidmaatschap in de redactieraad ben ik de artikelen met een andere, meer kritische blik gaan lezen. Soms komt een artikel niet helemaal uit de verf of had het

beter anders gekund, maar over het algemeen zijn wij erg positief over de geplaatste artikelen. De redactie doet ook echt wat met onze suggesties. Zo hebben wij gezegd dat wij graag wat meer verdieping zien rondom tuchtrecht. Uit die wens is de rubriek 'Tuchtrecht uitgelicht' ontstaan. Zelf vind ik de nieuwspagina waarin veel actuele zaken aan bod komen interessant. Daarnaast lees ik graag over de meer bijzondere projecten van notarissen. Die zijn voor de redactie niet altijd gemakkelijk te vinden, maar ze weten toch steeds weer een interessant project te belichten.'

'Tijdens een redactieraadvergadering brengt ieder vanuit zijn vak- en interessegebied allerlei mogelijke onderwerpen in. En ondersteunen wij de redactie met invalshoeken. Ik vind het belangrijk en leuk om mij in breder verband in te zetten voor onze beroepsgroep. Je kunt meedenken over wat relevant is. In het verleden heb ik met plezier deelgenomen aan commissies van de beroepsorganisatie, zoals die van kandidaat-notarissen. Persoonlijk betrokken zijn bij de KNB is belangrijk.'

'Als de redactie ruggenspraak wil over een te plaatsen artikel of een ingezonden brief, wordt onze mening gevraagd. Dan kijken wij mee naar de omvang van het stuk en of het tekstueel aanpassingen nodig heeft. Het moet namelijk goed leesbaar zijn. Binnenkort krijgen wij er twee nieuwe redactieraadleden bij. Die hebben wij de laatste vergadering uitgekozen. Er was genoeg animo, dat waarderen wij zeer. Ik ben benieuwd wat onze nieuwe redactieraadleden van het magazine vinden.' ■

‘Voor bange professionals breken moeilijke tijden aan’

Filosoof en TEDx-spreker Ruud Veltenaar blikst alvast vooruit op het KNB-symposium voor kandidaat-notarissen. Of de notaris straks nog wel floreert, hangt van zijn innovatieve kwaliteiten af.

TEKST Mariska Jansen | BEELD Truus van Gog

‘D e wereld waarin wij leven, is snel en radicaal aan het veranderen. We zijn op weg naar een volgende fase in onze beschaving, met een focus op welzijn in plaats van welvaart. Dat heeft voor alles en iedereen en dus ook voor het notariaat grote gevolgen.’ Ruud Veltenaar schuwt als spreker en inspirator grote woorden niet. Ook in video’s op internet koppelt hij moeiteloos mondiale veranderingen aan innovatiemogelijkheden en de toekomst van een branche.

Veltenaar verdiende zijn sporen in de corporate wereld. Hij werkte onder meer voor McKinsey in de VS en richtte zelf bedrijven op als Planet Internet en Parkmobile. Hij is een veelgevraagd keynote speaker voor bedrijven en instellingen over de hele wereld. Daarnaast is hij als bijzonder hoogleraar leiderschap en innovatie verbonden aan het instituut International Schools of Business Management in Londen. Op 23 november spreekt hij op het symposium voor kandidaat-notarissen over innovatie en de toekomst van het notariaat.

FUNDAMENTELE CRISES

‘Voordat die toekomst zich heeft aangediend, zullen we een aantal fundamentele crises het hoofd moeten bieden’, vertelt Veltenaar. ‘Deze zijn behoorlijk ontwrichtend en zullen langer dan een generatie aanhouden en diep inwrijven op onze samenleving.’

De eerste crisis die hij noemt, is de ecologische. ‘De klimaatverandering is voor ons de grootste uitdaging aller tijden. Als we op de huidige voet blijven produceren en consumeren, stijgt de temperatuur op aarde met drie tot vijf graden en zijn de gevolgen deze eeuw onomkeerbaar. Tegelijkertijd geven veel grote bedrijven en overheden aan nog decennialang door te gaan met het verbranden van fossiele brandstoffen.’

De tweede crisis heeft een sociaaleconomisch karakter en gaat over de steeds groter wordende kloof tussen de *haves* en de *have-not’s* en de toekomstige problematiek rondom de euro. Linksom of rechtsom leidt dit tot een economische crisis in Europa waarbij minimaal 25 procent van de welvaart wordt ingeleverd.

KNB-symposium ‘De ondernemende kandidaat-notaris’

De derde en laatste crisis betreft de combinatie van werk en welzijn. Hoe dringen we het hoge aantal mensen met een burn-out terug en zorgen we voor gezonde bedrijven die minder gericht zijn op rendement en prestatie?

TRANSFORMATIE

Een drijvende kracht achter de transformatie die Veltenaar voorspelt, zijn de zogenaamde ‘exponentiële technologieën’. ‘Zij gaan onze wereld veranderen op een manier die we nog niet eerder hebben gezien’, zegt hij. ‘Ze leiden tot sociale innovatie en democratisering van producten en diensten. Kijk naar het succes van zonnepanelen. De nieuwe generatie zonnepanelen geeft ons de mogelijkheid zelf elektriciteit op te wekken tegen 2,8 cent per kilowatt. Terwijl de grote centrales elektriciteit produceren tegen een kostprijs van ruim 5 cent per kilowatt.’

Het kenmerk van een exponentiële technologie is dat deze zich razendsnel ontwikkelt en vervolgens alles doet veranderen. Zo’n heel belangrijke technologie is blockchain. Vergelijkbaar met een immens digitaal grootboek dat toegankelijk is voor iedereen en tegelijk zeer goed beveiligd is. Het is bijvoorbeeld het systeem achter de virtuele munt Bitcoin. ‘Blockchain geeft mensen de mogelijkheid afspraken en financiële transacties zelf vast te leggen en online te registreren,’ zegt Veltenaar. ‘Binnen tien jaar zijn het Kadaster en de betaal-systemen van banken volslagen overbodig. Blockchain zal minstens zo betrouwbaar zijn als de registers die we nu kennen. Ik kan er bijvoorbeeld in vastleggen dat mijn huis mijn eigendom is. Iedereen over de hele wereld kan zich hiervan op de hoogte stellen en de eigendomsakte lezen die daarbij hoort.’

ESSENTIE

De wereld verandert snel en radicaal en daar moet je als mens en notaris in mee, is de boodschap van Veltenaar. ‘Het notariaat zal zich moeten bezinnen op de essentie van zijn dienstverlening. Net als alle andere partijen, bedrijven en instanties zal het zich opnieuw moeten afvragen waarom ze bestaan en welke meerwaarde financieel, ecologisch en sociaal

gecreëerd moet worden. Innovatief ondernemerschap is niets anders dan je aanpassen aan nieuwe omstandigheden. Notarissen zullen zelf op zoek moeten gaan hoe ze opnieuw van waarde kunnen zijn. Creativiteit en innovatievermogen zijn daarbij belangrijk. Durf jij als proactieveeling, als *game changer*, het verschil te maken of wacht je liever af en denk je: het zal mijn tijd wel duren?’

PROCESBEGELEIDER

‘Ik denk dat de controlerende en registrerende rol van notarissen in de toekomst onder druk zal komen te staan’, zegt Veltenaar. ‘Technologisering en sociale innovatie leiden tot democratisering van dienstverlening. Maar in die mogelijkheden van de technologie zitten ook kansen voor een notaris. De behoefte om

Minder denken in succes en meer denken in waardecreatie

zaken eenduidig en betrouwbaar in blockchain vast te leggen, zal in die digitale wereld alleen maar toenemen. Notarissen zullen daarin minder uitvoerend zijn, maar meer de rol van procesbegeleider en adviseur op zich nemen. Daarnaast kunnen ze gaan vastleggen welke bedrijven en mensen waarde creëren, of dat nalaten of zelfs waarde vernietigen. Die bevindingen kunnen ze in blockchain registreren, zodat voor iedereen inzichtelijk is dat een bedrijf als Shell op grote schaal ecologische en sociale waarden vernietigt en de coöperatie op Texel bijdraagt aan het welzijn op aarde.’

Volgens Veltenaar zullen blockchaintechnologie, artificiële intelligentie en andere exponentiële technologieën veel routinematig werk overnemen. Niet alleen notariskantoren gaan dit merken, dat geldt ook voor de hele zakelijke dienstverlening, voor advocatenkantoren, accountantskantoren en zelfs de

rechterlijke macht. Het is een verlengstuk van de technologisering die de laatste decennia overal zijn intrede heeft gedaan.

EXPERTSYSTEEM

‘Als visiting professor aan het Massachusetts Institute of Technology in Boston heb ik redelijk zicht op technologische innovatie. De ontwikkelingen gaan zo hard dat advocatenkantoren op alle continenten de deuren sluiten, omdat ze niet langer nodig zijn. Burgers kunnen door artificiële intelligentie en big data zelf een groot deel van hun procesvoering voorbereiden.’ Veltenaar voorspelt dat de rechtspraak binnen 25 jaar voor meer dan 75 procent is vervangen door een expertsysteem. Uitsluitend zeer gevoelige zaken als zedendelicten worden dan nog in de rechtbank behandeld.

Hij heeft het, als het gaat om vergaande technologische ontwikkelingen, niet over online diensten als Doehetzelfnotaris.nl en de Notarisservice van HEMA waar je goedkoop online je eigen akte kunt samenstellen. ‘Dat is bij wijze van spreken nu al een voorbeeld uit de prehistorie. Het is slechts een tussenstap, waarbij ook andere partijen notariële diensten aanbieden tegen een veel lagere prijs’, zegt Veltenaar. ‘Het notariaat heeft geprobeerd zijn tarieven te beschermen en gezegd dat de HEMA niet tot deze diensten in staat zou zijn. Dat is een naïeve gedachte.’

‘Laat ik duidelijk zijn, als ik in de nabije toekomst in blockchain een eigendomsakte of andere zaken wil vastleggen, krijg ik hooguit keuzestress van de gratis “voorbeelden op maat” waaruit ik kan kiezen. Je hoeft geen futuroloog of trendwatcher te zijn om te zien dat veel routinematig werk wegvalt. Ook op hbo- en wo-niveau. Voor bange professionals breken moeilijke tijden aan, maar mensen die het woord *fear* lezen als *feeling excited and ready*, zullen kansen zien en die benutten. Minder denken in succes en meer denken in waardecreatie dus. Of zoals Mahatma Gandhi ooit heeft gezegd: “Wees jij nou de verandering die je in de wereld wilt zien!” ■

AKSOS

- Administratie
- Salarissen
- Belastingen
- Rapportages
- Accountancy
- Advies

H.R. de Velde Harsenhorst FA
drs. K. de Lange AA

AKSOS Financial Services

Voor notariaat en advocatuur...
...flexibiliteit in capaciteit

Groningen - Leeuwarden - Zwolle
www.aksos.nl - afs@aksos.nl - Tel. 038-4524280

DÉ VERZEKERINGSSPECIALIST VOOR NOTARIAAT EN ADVOCATUUR

Ron Borgdorff is verzekeringsspecialist voor notarissen, advocaten en vrijgevestigde juristen. Ron kent de specifieke risico's van deze juridische beroepsgroepen. Met ruim 25 jaar ervaring staat hij borg voor een persoonlijk, gedegen advies op maat en korte lijnen.

U wilt een financieel adviseur met verstand van úw zaken?

Neem contact op voor een afspraak.
Bel 033-20 35 000 of mail naar ron@ronborgdorff.nl

WWW.RONBORGdorff.NL
van Boetzelaerlaan 24H
3828 NS Hoogland

RON BORGdorff
FINANCIEEL ADVISEUR VOOR
NOTARIAAT & ADVOCATUUR

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA:
BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • GELD- EN FRAUDE
• ARBEIDSONGESCHIKTHEID • RECHTSBIJSTAND • RECONSTRUCTIE

ACCOUNTANTS VOOR NOTARISSEN

QUAESITOR

ACCOUNTANTS & ADVISEURS

JAARREKENINGEN • BEDRIJFSOPVOLGING • ADVISERING • PRAKTIJKOVERNAME
PRAKTIJKWAARDERING • UITGAVE BEDRIJFS- EN SALARISRAPPORTAGES

POSTBUS 3013 1801 GA ALKMAAR 072-5180060 info@quaesitor.nl www.quaesitor.nl

van Antwerpen Accountancy

ACCOUNTANTSKANTOOR VOOR NOTARISSEN

BENOEMINGEN | OVERNAMES | FUSIES

Den Haag
www.notarisaccountants.nl
088 - 454 00 00

Fatsoenlijk gedrag

‘Een ruime definitie van “de hufter”’: heeft lak aan fatsoen. Kenmerken zijn patsurig of provocerend gedrag, voordringen, schelden, graaien, saboteren, verzuim, beledigen, dreigen en pesten.’

En:

‘Ethiek en integriteit, termen die ons tot bezinning manen. Bezinning over de manier waarop we bezig zijn met anderen en met onszelf. Ben je je bewust van de effecten van je eigen gedrag op anderen? Welke normen en waarden koester je?’ Uit *Ethiek en integriteit in de financiële sector*, Erik van Rietschoten, februari 2014.

Edgar Karssing, een van de sprekers op het KNB-congres, stelde dat er in ieder mens een goede en een slechte wolf huist en dat het de vraag is welke van de twee je voedt. We moeten als (kandidaat-)notarissen beseffen dat we bezig zijn met een ethisch beroep en ons afvragen of we als een integer, onafhankelijk en zorgvuldig vertrouwenspersoon kunnen optreden. Trekken we het leerstuk van bezinning nog verder door dan onze ‘corebusiness’, dan valt ook organisatorisch in het notariaat nog winst te behalen.

CONTEXT

Mensen zijn gevoelig voor de kansen om zich macht, inkomen en prestige te verwerven. Ieder mens wil daar alleen wel ‘goed’ mee weggkomen en dat maakt de context waarin dit gebeurt erg belangrijk. Als collega’s bijvoorbeeld grensoverschrijdend gedrag goed praten of juist ondersteunen, waaien veel mensen de verkeerde richting uit. Opvoeding, (beroeps-)waarden en scholing worden vaak genoemd voor het overdragen van fatsoensregels en morele kaders. Kandidaten die van de opleiding komen, moeten zich bewust worden van valkuilen en stereotype beelden die in een groepsmentaliteit verborgen kunnen zitten.

TUNNELVISIE

Het ‘aanleren’ van ethisch en integer handelen: het lijkt zo simpel maar is – ondanks de (sociale) intelligentie en zelfkennis – voor iedere kano belangrijk. Iedereen, en vooral een startende kano, kan meegezogen worden in groepsdruk

‘Hufters’ op de werkvloer vormen een serieus obstakel

en tunnelvisie. Eigenschappen als ‘initiatiefkracht’ en ‘de markt veroveren’ worden hoog gewaardeerd. Steeds meer kano’s worden aangesproken op eigen declarabele omzetcijfers en het binnenhalen van cliënten. Eigen gevoeligheden, bijvoorbeeld dat je kritiek van je collega- (kandidaat-)notarissen ervaart als een persoonlijke aanval, kunnen al verleiden tot grensoverschrijdend gedrag. Iedere persoon wil in een organisatie graag gewaardeerd, bewonderd en bovenal – in dat kolkende, diepe water – begeleid worden en als dat niet lukt (na een aantal keren), kan dat zorgen voor een gevoel van falen. Gevoelens die ervoor kunnen zorgen dat je minder ethisch of integer op kunt treden.

DEMOTIVATIE

De wetgeving en de handhaving daarvan helpen ons voor een groot deel op weg om aan te geven wat wel en niet ethisch en integer handelen is, maar daarnaast is het ook erg belangrijk voor jezelf uit te maken waar je grenzen liggen en tot hoever die kunnen en mogen reiken. Binnen veel kantoororganisaties zijn codes opgesteld om onjuist gedrag tegen te gaan. Wanbeleid, onderwaardering,

‘hufterig’ gedrag als intimidatie op de werkvloer, komen echter – bewust of onbewust – nog (helaas) geregeld voor en leiden tot cynisme, onverschilligheid, niet integer handelen en demotivatie binnen de organisatie. Juist daarom is het zo belangrijk ethiek, fatsoen, discipline, integriteit en verantwoordelijkheid binnen de organisatie te doen versterken.

ROLMODEL

Maatschappelijk verantwoord ondernemen vraagt niet alleen om integer en ethisch juist handelen richting onze cliënten en andere daarbij betrokken partijen, maar dwingt ons ook tot fatsoenlijk gedrag binnen onze eigen (kantoor) organisatie. Het is niet de vraag of we deze strijd kunnen winnen, maar wanneer. ‘Hufters’ op de werkvloer vormen een serieus obstakel voor succes van (kandidaat-)notarissen en de kantoororganisatie. Bedrijfseconomisch zien we waarden als de ‘menselijke maat, fatsoen en duurzaamheid’ aan kracht winnen. Laten wij daar als notariaat niet bij aan de zijlijn staan. Wij, kandidaat-notarissen, kunnen alvast een verschil maken en als rolmodel fungeren voor andere (jonge) kandidaat-notarissen! Juist in een groeiende economische markt moeten we onze – biologisch aanwezige – drijfveren als ‘hebzucht en streven naar macht’ niet de idealen van ‘menselijke maat, fatsoen en verantwoordelijkheid’ laten overwoekeren. ■

Nienke Westerhof,
kandidaat-notaris bij
Kuhlmann Hulshof en
De Kok notarissen

KNB-congres
 'Goed of fout, min of meer:
 grip op ethiek en integriteit'

‘Voed de goede wolf’

Ethiek en integriteit zijn onlosmakelijk verbonden met het beroep van de notaris. Hoe vergroot je je morele weerbaarheid? Hoe word je je bewust van wat goed of fout is? En wat doe je als het niet zo duidelijk is?

TEKST Wilma van Hoeflaken | BEELD Truus van Gog

‘Een cliënt wiens bv failliet is, wil een nieuwe bv oprichten met vrijwel dezelfde naam. Voorlopig is niet hij, maar zijn vader de directeur-groootaandeelhouder. Kan dat?’ vraagt Nick van Buitenen, de nieuwe voorzitter van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB). ‘Dit zijn zaken waarover je met elkaar moet praten. Je moet doorlopend in gesprek zijn over dit soort dilemma’s.’ Scheidend KNB-voorzitter Jef Oomen is het met zijn opvolger eens. ‘Integriteit is een kernwaarde van het notariaat. Dat moeten we de samenleving laten zien. Het is niet zo dat we óók iets aan integriteit doen. Nee, we zijn er voortdurend mee bezig.’ Onder leiding van dagvoorzitter Anouschka Laheij praten Van Buitenen en Oomen over ethiek en integriteit in het

notariaat. Hun gesprek vindt plaats in de Kromhouthal in Amsterdam, waar de KNB zijn jaarcongres houdt. Zo’n zevenhonderd (kandidaat-)notarissen en belangstellenden, onder andere van de Belastingdienst en de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants, wonen het congres bij.

KOOPMAN OF DOMINEE

Edgar Karssing, universitair hoofddocent beroepsethiek en integriteitsmanagement aan Nyenrode Business University, vertelt over een opa die aan zijn kleinzoon een verhaal vertelt over twee wolven. ‘Een wrede, foute, oneerlijke wolf en een empathische, sympathieke wolf, die het goede wil doen.’ Welke wolf wint, wil de kleinzoon weten. De opa antwoordt: ‘De wolf die jij voedt.’

De twee wolven, die in ieder mens wonen, zijn de rode draad in Karssings verhaal. Hij komt

ze tegen bij Adam Smith, die *The wealth of nations* schreef. In deze ‘bijbel van het kapitalisme’ betoogt Smith dat iedereen de vrijheid moet hebben om rationeel voor het eigen belang te gaan op economisch gebied. Maar diezelfde Smith schreef ook *The theory of moral sentiments*, waarin hij stelt dat het najagen van economische belangen niet betekent dat mensen gevoelloos, egoïstisch en inlevingsloos worden. ‘Hoe passen die twee bij elkaar, winst en ethiek?’ vraagt Karssing. ‘Is het de koopman of de dominee?’ In het notariaat komen deze twee rollen beide voor; de notaris in zijn publieke ambt en de notaris als ondernemer. Hoe gaat de notaris om met integriteit? Karssing citeert Ien Dales, die als minister van Binnenlandse Zaken ooit zei: ‘De overheid is of wel of niet integer. Een beetje integer kan niet.’ Nog een citaat: George Bush die in de Enron-tijd zei: ‘*All investment is an act of faith, and faith is earned by integrity.*’ Dat vertrouwen is belangrijk, stelt Karssing. ‘Vertrouwen is een centraal begrip in de rechtsstaat. Het kapitalisme, het notariaat,

In de praktijk van alledag is goed en fout lang niet altijd zo zwart-wit

ze kunnen alleen bestaan als we elkaar vertrouwen. En dat vertrouwen krijg je door integriteit.'

Dat zal iedereen beamen. Integriteit betekent dat je niet fraudeert, dat je niet corrupt bent. Maar in de praktijk van alledag is goed en fout lang niet altijd zo zwart-wit. 'Hier komt het morele kompas in beeld', zegt Karssing. 'Hoe komen we tot uitlegbare conclusies?' Zijn advies: 'Blijf met elkaar praten over dilemma's. Integriteit vereist zorgvuldigheid, uitlegbaarheid en standvastigheid.'

ONDERBUIKGEVOEL

In de dagelijkse praktijk kan het lastig zijn om te bepalen wat wel of niet juist is. Het 'onderbuikgevoel' is belangrijk, dat is een opmerking die geregeld terugkomt. Juist niet, vindt rechtsfilosoof Iris van Domselaar. 'Het onderbuikgevoel volgen, daar ben ik geen fan van. Ik wil pleiten voor beroepsethiek vanuit de rechtsstaat, dus aanknopen bij de kaders van de rechtstaat.' Van Domselaar, directeur van het Amsterdam Centre on the Legal Professions, is een van de deelnemers aan een paneldiscussie. De andere deelnemers zijn Karssing, Boudewijn Waaijer, hoogleraar notarieel recht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, en Nora van Oostrom-Streep, executive manager Law Firm School.

'Speelt jullie persoonlijke geweten een rol in je dagelijkse werk?', informeert Laheij. Er wordt gerefereerd aan de Belgische notaris die geen huwelijkse voorwaarden wilde maken voor een homostel. Waaijer zegt: 'Ik zou me niet gelukkig voelen bij het passeren van een akte voor een vereniging met een idioot doel.' Van Oostrom-Streep vertelt over de notaris bij wie zij huwelijkse voorwaarden ging maken. De man raadde haar de huwelijkse voorwaarden af met de woorden 'je eindigt straks achter de wasmachine'. 'Die wilde mij beschermen.' Van Oostrom-Streep vindt: 'Je moet je niet te snel een oordeel aanmatigen over wat goed is en wat niet.'

GEWETEN

Laheij vraagt: 'Kunnen er rechtsregels zijn die in strijd zijn met je eigen geweten?' Van Domselaar zegt: 'Het gaat niet per se om de letter van de wet, maar om de geest van de wet. Dat speelt bijvoorbeeld bij fiscale transacties waarmee notarissen te maken hebben.' Karssing vertelt over 'moresprudentiesessies'

in de accountancy. 'Die gaan over de uitwerking van de moraal.' Van Oostrom-Streep vindt dat een goed idee. 'Je leert mensen nadenken: wat is mijn beoordelingskader en waarom is dat zo?' Van Domselaar: 'Dat is belangrijk, want intuïties moeten niet zomaar een gevoel zijn. Ze moeten gevormd zijn.'

En wat doet de notaris als ouderen hun vermogen overhevelen om zelf zo min mogelijk te hoeven bijdragen aan kosten voor langdurige zorg? Waaijer: 'Ik wijs mijn cliënten niet op alle gaten en kieren, maar had de wetgever de spelregels niet moeten veranderen?' Ook de zaal mengt zich in de discussie. Duidelijk is dat dit een onderwerp is waarover binnen de beroepsgroep uiteenlopende opvattingen bestaan. Karssing: 'Hier zien we de koopman en de dominee.'

PROFESSIELE SCEPSIS

Journalist Jan Tromp, die samen met Pieter Tops het boek *De achterkant van Nederland* schreef, vertelt over de verstrengeling van de onderwereld en de bovenwereld. Tromp vertelt over Noord-Brabantse burgemeesters die hij interviewde. Zij spraken over hun auto die 'zomaar' in brand vloog en over een stadhuis dat afbrandde. Over bedreigingen en intimidaties – een burgemeester moest zelfs in het buitenland onderduiken. Over ambtenaren die bij aanbestedingstrajecten tonnen achterover weten te drukken, zodat zij ondanks hun bescheiden inkomen in staat zijn een 'jubelton' aan hun kind te schenken en zich een tweede huis in Hongarije kunnen permitteren. Er is een burgemeester die elke twee weken drie wietplantages oprolt. Helpt dat? 'Hij doet het om aan de burgers te laten zien dat hij het door heeft en dat hij zich er niet bij

‘U moet professionele scepsis aan de dag leggen. Laat u niets op de mouw spelden’

neerlegt.’ Maar diezelfde burgemeester komt collega’s uit naburige gemeenten tegen die met een uitgestreken gezicht beweren dat wietplantages in hun gemeente niet voorkomen, en bedreigingen en intimidaties evenmin. ‘Er wordt weggekeken’, hoort Tromp van verschillende bestuurders. De Noord-Brabantse commissaris van de koning, Wim van de Donk, spreekt van ‘de georganiseerde criminaliteit versus de ongeorganiseerde overheid’. De verstrengeling van de onderwereld en de bovenwereld ondermijnt het maatschappelijk bestel, stelt Tromp. Hij houdt de notarissen

voor dat al dat zwarte criminele geld ‘omhoog’ moet, richting bovenwereld. Het komt langs makelaars, advocatenkantoren, notarissen. Leveren zij daar een bijdrage aan? Kijken zij weg? Hoe zit het met hun morele kompas? Tromp citeert Johan Cruijff: ‘Je gaat het pas zien als je het door hebt.’ En voegt eraan toe: ‘U wordt geacht het door te hebben.’ Tromp adviseert de (kandidaat-)notarissen: ‘U moet professionele scepsis aan de dag leggen. Laat u niets op de mouw spelden. Vraag door. U moet meedoen aan het publieke debat.’

samenleving. ‘Het zorgt voor een kloof. De elite komt overal mee weg, denken mensen. Die straffeloosheid vinden mensen heel erg.’ Luyendijk keek als antropoloog naar de financiële sector. Hoe kijkt hij naar het notariaat? Volgens Luyendijk is de manier waarop het notariaat naar zichzelf kijkt belangrijk. Is notaris een professie, of is het *job*? ‘Als je het notariaat als een product behandelt, krijg je dat amorele. Het is anders wanneer je het notariaat ziet als een goed.’ Het notariaat heeft die keuze nog, denkt Luyendijk. ‘Je kunt als

Op het congres waren zeven verschillende workshops te volgen in twee rondes. Deze waren:

- Anke Brockmöller: Haal meer uit je bestaande werkrelatie
- Frans Meijer: Kennismaken met intervisie
- Iris van Domselaar: De moedige jurist in alledaagse context: een (on)alledaags verschijnsel?
- Edgar Karssing: Trotse verhalen;
- Boudewijn Waaijer: De notariële kernwaarden in de praktijk
- Miranda Visser en Evelien Bremer: Stap in de wereld van de bestrijding van ‘white collar crime’
- Muel Kaptein: Hoe integreer ik integriteit op kantoor?

KLOOF

‘Een amoreel perspectief kan tot immorele uitkomsten leiden’, zegt journalist Joris Luyendijk, die geïnterviewd wordt op het KNB-congres. ‘Mensen doen iets wat binnen de grenzen van de wet valt. Het mag van de wet. Maar de uitkomst is immoreel.’ Dat is ondermijnend voor het vertrouwen in een

Workshop:

Bestrijding van ‘white collar crime’

Miranda Visser en Evelien Bremer, acquisiteurs in het intelligenceproces van de FIOD, beginnen hun workshop met een filmpje over de Klimopzaak, de grootste fraudezaak die ooit voor de rechter kwam. Op 13 november 2007 deed de FIOD gelijktijdig op 54 adressen invallen inzake vastgoedfraude bij het Bouwfonds en bij Philips Pensioenfondsen. Vóór het zover kwam, was achter de schermen al heel wat werk verricht. De zaak kwam aan het rollen dankzij een alerte medewerkster van de Belastingdienst, die lucht kreeg van nepfacturen en vage bv’tjes. Bij de Klimopzaak bleken meer dan 80 bedrijven betrokken te zijn. Er bleek 250 miljoen euro verduisterd te zijn. ‘Niet alles wat normaal lijkt, deugt per se’, stelt Visser. ‘Zo werd in de Klimopzaak bijvoorbeeld

beroepsgroep beter remmen voor de bocht', waarschuwt hij. 'Daarmee voorkom je dat je over een paar jaar terugkijkt naar deze tijd en zegt: hadden we toen maar de hakken in het zand gezet.'

De zaal mengt zich in de discussie. Iemand van de Belastingdienst zegt zich zorgen te maken. 'Er vinden transacties plaats die het systeem ondermijnen. Dat de notaris dit niet onderkent, geeft te denken.' Een notaris zegt: 'Wij hebben een geheimhoudingsplicht. Regel één is dat we niets zeggen. Pas als we constateren dat het fout zit, moeten we het melden. Dat moet niet omslaan naar de andere kant.' 'Maar maak het jezelf niet te gemakkelijk', vindt Luyendijk. 'Jullie bestaan dankzij de rechtsstaat. Als er dingen gebeuren die de rechtsstaat ondermijnen, moet je daar niet voor weglopen.' ■

gewoon btw-aangifte gedaan. Ogenscheinlijk was er niets mis.' Witteboordencriminaliteit is vaak moeilijk te herkennen en hetzelfde geldt voor de witteboordencrimineel. Uit onderzoek onder honderden veroordeelden blijkt dat het in 85 procent van de gevallen een man is met een gemiddelde leeftijd van 41,7 jaar en een gemiddeld jaarinkomen van 32.000 euro. Dat biedt weinig houvast.

Herkennen notarissen witteboordencriminaliteit? Wat doen ze bijvoorbeeld als de cliënt zegt dat de financiële afhandeling van een transactie al buiten de notaris om heeft plaatsgevonden? Geven ze dit door aan FIU (Financial Intelligence Unit), waar vermoedelijke witwastransacties gemeld moeten worden? De deelnemers aan de workshop stemmen op hun smartphone: 3 procent meldt het zonder meer, 3 procent meldt het absoluut niet, voor

94 procent hangt het besluit om wel of niet te melden af van de verklaring van de cliënt. 'Het hangt ook af van de verhouding tussen de personen, of het bijvoorbeeld familieleden zijn', merkt een notaris op. 'En van de omvang van de transactie', vindt een ander. Bremer en Visser geven een overzicht van witwastypologieën, zoals geld rondpompen met veel overboekingen of transacties die niet in verhouding staan tot de inkomsten. Bremer vertelt dat er een 'bak' is met ongebruikelijke transacties. Zodra een notaris of accountant een melding doet, kan er een 'hit' zijn en wordt de ongebruikelijke transactie een verdachte transactie. Ze doet een beroep op de notarissen. 'U bent onze oren en ogen in de maatschappij.'

Workshop: De moedige jurist

De moedige jurist in alledaagse context: een (on)alledaags verschijnsel? Zo heet de workshop van Iris van Domselaar, rechtsfilosoof en directeur van het Amsterdam Centre on the Legal Professions van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam. Als voorbeeld van een moedige jurist noemt Van Domselaar de rechter die zijn geweten liet spreken in het Leeuwarder Arrest uit 1943. Het hof draaide een straf voor een dief terug van negen maanden naar vier maanden, de lengte van het voorarrest. Zo kwam de man meteen vrij en hoefde hij niet naar 'Kamp Erica', waar de Duitsers een verschrikkelijk regime hanteerden. 'Zóó moet het', schreef de illegale pers. De rechter werd direct ontslagen. Het bekendste voorbeeld van een moedige jurist in Nederland is misschien wel Rudolf Cleveringa, hoogleraar rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Leiden. Cleveringa hield op 26 november 1940 een openbare protestrede tegen het ontslag van Joodse collega's. Cleveringa werd gearresteerd en gevangen gezet. Van Domselaar vertelt over 'de schaal van Cleveringa' bedacht door schrijver en jurist Maarten Asscher. Op die schaal, van 1 tot 100, zou de moed van juristen gewaardeerd kunnen worden. 'Risico hoort bij moed', stelt Van Domselaar. 'Moed is denken of handelen waarbij een dreigend gevaar het hoofd wordt geboden voor een hoger ethisch doel.'

Hoe moedig is de jurist, in dit geval de notaris, onder alledaagse omstandigheden? De discussie maakt duidelijk dat moed in de alledaagse praktijk vaak moeilijk te herkennen – en dus te waarderen – is. Neem de klokkenluiders, voor wie doorgaans weinig waardering is. 'Moedig gedrag is vaak niet prettig voor de omgeving.' Van Domselaar legt uit welke psychologische aspecten een rol spelen. Mensen vinden het pijnlijk om afgewezen te worden door de groep (een risico) en houden niet van financieel verlies (ook een risico). Maar ze mijden ook ego-pijn: dat is de pijn die we voelen als we ambivalent zijn over ons gedrag. Het idee van vieze handen maken, vinden we niet fijn, we willen een goed zelfbeeld. Maar moed is nodig, stelt Van Domselaar. 'Het is geen garantie voor menselijk geluk, maar wel noodzakelijk voor een standvastige rechtsstaat.'

‘Ik zoek de verbinding’

En
verder

‘We werken lekker en hebben lol. Beter kan je het niet hebben’

Fokko Vellenga, notaris in Amersfoort, begon als opbouwwerker omdat hij graag met mensen wilde werken. Al snel bleek dat hij dat beter binnen het notariaat kon doen. Naast zijn notarispraktijk doet hij pastoraal werk.

TEKST Henriette van Wermeskerken | BEELD Truus van Gog

‘**N**a mijn middelbare school wilde ik graag met mensen gaan werken, iets voor mensen betekenen, maar ik wist niet precies hoe. Ik ben naar de Sociale Academie gegaan en werd vervolgens opbouwwerker bij een welszijnsstichting. Daarmee bevond ik mij overigens in goed gezelschap, Barack Obama is zijn werkende leven ook begonnen als opbouwwerker. Maar het beviel me niet. Het geitenwollen-sokkengehalte was hoog. Er werd veel gekletst, er zat geen duidelijke richting in het werk en de resultaten waren al helemaal niet duidelijk. Ik kreeg er geen energie van, integendeel, en dat zag ik ook bij anderen. Al snel ging ik op zoek naar iets anders. Iets concreets. Rechten leek mij wel wat. Het normatieve zat er van huis uit in. De drang naar een vrij beroep ook, met een predikant als vader en een huisarts als broer. Als vieren-twintigjarige ging ik voor de tweede keer studeren, nu aan de VU in Amsterdam.’

STUDENTENLEVEN

‘In mijn eerste jaar kwam professor Gregor van der Burght, toen hoogleraar notarieel recht, een praatje houden. Hij wist het vak aanstekelijk te presenteren. Dat bewoog mij ertoe om notarieel recht te kiezen. De juiste keuze, bleek snel. Ik ben volop het studentenleven ingedoken en heb in vier jaar notarieel en Nederlands recht gestudeerd. Ik ben student-assistent bij Van der Burght geweest en heb als mentor eerstejaarsstudenten begeleid. Als kandidaat-notaris begon ik bij een groot kantoor in Amsterdam. Na een paar jaar wilden mijn vrouw en ik de stad uit en ik wilde naar een kleinschaliger kantoor. Zo kwamen wij in Amersfoort terecht.’

TURBULENT

‘Daar kwam ik Kees-Jan de Vries tegen, inmiddels al vele jaren mijn compagnon. We zaten beiden in het bestuur van een regionaal samenwerkingsverband van tien notariskantoren. We konden het direct goed met elkaar vinden. Eind jaren negentig van de vorige eeuw vatten wij het plan op om samen een nieuw kantoor te beginnen. Ja, waarom? We waren eigenwijs, misschien doordat we allebei een Friese achtergrond hebben. We wilden het op onze eigen manier doen, en een start maken zonder lijken in de kast. In die tijd was het niet gebruikelijk om een nieuw kantoor te starten, zeker niet met zijn tweeën, maar wij geloofden erin. In 1999 en in 2000 zijn we benoemd. In een turbulente tijd voor het notariaat. De tarieven werden vrijgegeven. We zijn flink gegroeid: tot de crisis waren we met 35 mensen. Inmiddels is het kantoor wat bescheidener. Met zo’n 25 mensen behoren we nog wel tot de grotere kantoren. We werken lekker en hebben lol. Beter kan je het niet hebben.’

INFORMEEL

‘Ik ben generalist en voer een algemene praktijk. Het mooie van het vak vind ik dat je met mensen werkt. Daar geniet ik ontzettend van. Vooral in het familie-recht kun je een relatie met je cliënten opbouwen, omdat zij op verschillende momenten in hun leven bij je komen. Ons kantoor ligt op een kantoren- en bedrijventerrein. We houden van een informele sfeer. Zo dragen we geen das. Maar ons pand ziet er verzorgd uit. In ons werk hebben wij kwaliteit hoog in het vaandel staan. De cliënten waarderen dat. De makelaardij stelt het bijvoorbeeld op prijs dat wij een acuut probleem – stel:

de hypotheek is er nog niet – actief proberen op te lossen en niet op het bordje van de cliënt terugleggen.’

EENHEID

‘Naar de kerk ben ik altijd blijven gaan. Kinderen uit een predikantengezin kunnen twee kanten op, een middenweg zie je niet vaak. Sommigen willen niets met het geloof te maken hebben en zetten zich ertegen af. Anderen vinden het waardevol en houden het vast. Ik hoor tot de tweede categorie. De gereformeerde kerk is inmiddels onderdeel van de Protestantse Kerk Nederland, PKN. Al ruim twintig jaar ben ik ook actief binnen de kerk, onder meer als ouderling. Ik vind het een mooie gemeenschap waarin alle lagen van de bevolking samenkomen rondom het evangelie. In deze tijd van individualisme en toenemende tegenstellingen binnen de maatschappij kunnen we dat goed gebruiken. Ik laaf mij aan die eenheid en die gemeenschapszin, om het maar eens in de tale Kanaäns te zeggen, de taal die van oudsher binnen de gereformeerde kerk wordt gebruikt.’

ONTMOETINGEN

‘Toen de dominee mij vroeg of ik pastoraal werk wilde doen, hoefde ik daar niet lang over na te denken. Pastoraal werk houdt in dat je gemeenteleden die geestelijke bijstand nodig hebben bezoekt, bijvoorbeeld eens in de week. Dat zijn mooie ontmoetingen, waarin je veel kunt betekenen. Eenzaamheid komt vaak voor. En zeker niet alleen bij ouderen. Mijn pastorale werk en mijn notariële werk beïnvloeden elkaar, over en weer. Het vormt mij allebei. Tijdens een nalatenschapsbespreking op kantoor ben ik eerder bedacht op de gevoelens van verdriet, rouw, en soms woede. En als ik iemand pastoraal bijsta die kwaad op iemand is, dan probeer ik het conflict te de-escaleren. Dan zoek ik de verbinding, zoals ik als notaris gewend ben.’ ■

‘Ouderwets sparren met collega’s’

NRS

Hoe zorg je dat al je leden op hetzelfde kennisniveau zitten? Waar de ene specialistenvereniging een Grotius-opleiding als enige voorwaarde stelt voor het lidmaatschap, heeft de NRS een extra optie voor haar leden. Sinds begin van het jaar is daarvoor de CORS-bijeenkomst geïntroduceerd.

| TEKST Peter Steeman

Het aanscherpen van het kennisniveau van de leden is een vraagstuk waar menig bestuur de tanden op stukbijt. Dat is in ieder geval de ervaring van verenigingsmanager bij de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) Jeroen Ouendag. ‘Wanneer je leden verplicht een examen af laat leggen, loop je het risico dat ze weglopen en hun lidmaatschap opzeggen. Een ander obstakel is het feit dat de kosten van zo’n examen worden besteed aan een beperkt deel van de leden. De gekwalificeerde leden hebben er niets aan. Dat speelde ook bij de NRS. In 2015 werd aan de ledenvergadering voorgesteld om een examen in te voeren. Dat voorstel heeft het niet gehaald. Daarop kwam het bestuur met een nieuw voorstel. Ditmaal geen examen

‘Het is leuk als je merkt dat je het bij het juiste eind hebt’

maar een andere cursusopzet. Voorheen waren er jaarlijks drie cursusmiddagen. Die waren vrij traditioneel van opzet. Je luisterde naar een voordracht over appartementsrecht en na een paar uur ging je weer naar huis. Sinds dit jaar zijn twee van de drie cursusbijeenkomsten anders opgezet. De inleider van de cursus geeft niet alleen een voordracht, maar levert ook een casus die door de deelnemers aan de cursus moet worden uitgewerkt. Zes weken later moeten de leden tijdens een zogenaamde CORS (Collegiaal Overleg Registergoedspecialisten)-bijeenkomst de uitgewerkte casussen bespreken. De bijeenkomst wordt door een universitair docent geleid waarna in groepjes de casussen worden behandeld. Steekproefsgewijs wordt een aantal casussen beoordeeld. De nieuwe opzet werkt als een tweesnijdend zwaard. Je haalt de vrijblijvendheid eruit en ieder lid profiteert ervan.’

KINDERZIEKTEN

Inmiddels zijn de eerste CORS-bijeenkomsten achter de rug. Niet alles verliep vlekkeloos. Zo werd er geklaagd over de korte tijd die men

had om de casus uit te werken. ‘We zorgen nu voor een meer tijdige communicatie’, aldus Ouendag. ‘Afgezien van dergelijke kinderziekten is de feedback heel positief. Dat heeft ons echt verrast. De notarissen die deelnemen, zijn heel gemotiveerd. Sommigen komen zelfs met het wetboek in de hand. Ook de begeleiding door jonge promovendi in de groepen wordt als positief ervaren. En door de kleine groepen is er een prettige dynamiek. Iedere notaris vindt het leuk als hij wordt uitgedaagd.’

ALERT

‘Het was ouderwets sparren met collega’s’, is het oordeel van Maarten Schils, notaris en NRS-lid, over de CORS-bijeenkomst. ‘Je zit in een klaslokaal met mensen die hun sporen hebben verdiend. Je deelt enthousiasme over wat je geleerd hebt.’ Toen in 2016 door het NRS-bestuur werd voorgesteld om de CORS-bijeenkomst te introduceren, was Schils wel gecharmeerd van dat voorstel. ‘Het stond mij wel aan. Dat het de aanwezigheid minder vrijblijvend maakt, merkte ik direct bij de eerste bijeenkomst in 2017 over het retentierecht. Als je weet dat je kennis achteraf getoetst wordt, ga je anders naar zo’n bijeenkomst. Dan ben je toch meer alert. Je stelt meer vragen. Dat merkte ik ook bij anderen. Er kwam meer respons uit de zaal. Een week voor de CORS-bijeenkomst ontving ik de vragen voor de casus. Dat was wel kort dag. Er werden situaties beschreven waarin je het retentierecht moet toepassen. Ik heb zelf redelijk sporadisch te maken met het retentierecht. Het is interessant om uit te zoeken hoe je dat toepast in relatie tot nieuwe ontwikkelingen in de vastgoedpraktijk, bijvoorbeeld bij duurzame energie. Het zijn aspecten die bij een nieuwbouwproject van pas kunnen komen. De vragen waren goed te doen. Het kostte mij ongeveer vijf uur om de casus uit te werken en de bijbehorende literatuur te bestuderen. Het interessante aan die CORS-middag is dat je hoort welke motivaties collega’s hebben gebruikt om de casus op te lossen. Het is leuk als je merkt dat je het bij het juiste eind hebt.’ ■

VERENIGINGSNIEUWS

EPN

Nieuwe leden

De EPN heeft er zeven nieuwe leden bij. Zij hebben onlangs de EPN/Grotius-opleiding estate planning afgerond. Leden kunnen de cursussen van EPN volgen tegen ledenprijs, deelnemen aan het Collegiaal Overleg Estate Planners (COEP) en participeren in een commissie. Zo is de commissie huwelijksvermogensrecht druk doende met een tekst in verband met de invoering van het nieuwe huwelijksvermogensrecht. De commissie levenstestament zorgt ervoor dat het model levenstestament steeds kritisch wordt bekeken en waar nodig wordt verbeterd. Bent u ook geïnteresseerd in het lidmaatschap van EPN? Kijk dan op www.epn-notaris.nl/over-epn/lidmaatschap.

NRS

25 jaar NBW

Op 20 november is het congres '25 jaar Nieuw Burgerlijk Wetboek, met het oog op de toekomst'. Een van de onderwerpen is het wetsvoorstel grondgebonden lidmaatschap van een beheersvereniging. Dit zal worden besproken door Leon Verstappen (RUG), Aart van Velten (emeritus hoogleraar VU) en Steven Bartels (RUN). In oktober verzamelde de NRS al – tijdens een door haar georganiseerd congres over het nieuwe Boek 5 – input van haar leden en andere belangstellenden. In het afgelopen jaar is er veel werk verzet om dit verder te brengen tot nieuwe wetgeving. Het congres wordt gehouden in het Nieuw Babylon Meeting Center in Den Haag.

STICHTING IT-NOTARIS

Blockchain

Stichting IT-notaris is betrokken bij het KNB Blockchain Innovatielab. Hier wordt onderzocht wat de eventuele gevolgen zijn van de blockchaintechnologie voor de beroepsgroep. Steeds vaker melden zich ondernemers bij IT-notarissen, die applicaties hebben gebouwd gebaseerd op deze technologie. Ook deze ondernemers hebben behoefte aan rechtszekerheid en hebben advies nodig met betrekking tot de juridische aspecten binnen dit speelveld.

Training Startcompetenties

Steeds meer notarissen sluiten zich aan bij de Stichting IT-notaris. Op 19 september heeft weer een training startcompetenties plaatsgevonden die volgeboekt was. Op 20 maart 2018 organiseert Stichting IT-notaris een nieuwe

training voor (kandidaat-)notarissen die IT-notaris willen worden. Wilt u eens onderzoeken of het IT-notarisschap iets voor u is? Dan bent u ook van harte welkom! Tijdens de training komt het volgende aan de orde:

- De maatschappelijke rol en de meerwaarde van de IT-notaris, namelijk het bieden van rechtszekerheid in de informatie-maatschappij.
- Een overzicht van de producten en diensten die hieraan invulling geven, zoals broncode escrow en de overdracht van intellectuele eigendomsrechten.
- De basiskennis en -vaardigheden die een notaris nodig heeft om te kunnen starten als IT-Notaris.

De training wordt afgesloten met een thuisopdracht die het geleerde toetst en die binnen 14 dagen ingestuurd dient te worden. Deze thuisopdracht is alleen verplicht voor deelnemers die zich hebben aangemeld als nieuwe IT-notaris.

VASN

Erfpacht: top of strop?

De Nederlandse Vereniging van Rentmeesters, Vereniging van agrarisch recht advocaten en VASN hebben de handen ineengeslagen. Samen organiseren zij een bijeenkomst over erfpacht. Aanwezig worden door deskundige sprekers meegenomen in de (on)mogelijkheden van erfpacht. Wat zijn de juridische consequenties van erfpachtvoorwaarden? Wat zijn de *do's* en *don'ts* in verband met (bancaire) financierbaarheid daarvan? En ook: hoe kijken agrarische collega's uit het notariaat, de advocatuur of de rentmeesterij naar de casuïstiek op dit gebied? De netwerkmiddag vindt plaats op 23 november in Hotel Papendal. VASN-leden krijgen 3 studiepunten. Kosten 250,00 euro exclusief btw. Tijdens deze netwerkmiddag kunnen leden (nader) kennismaken met collega's. Dit is onderdeel van de wens van de leden om elkaar gemakkelijker te kunnen vinden en kennis met elkaar te delen. Deze middag wordt de aftrap voor een nieuw netwerk van agrarische specialisten gegeven.

VMN

Communicatieve vaardigheden

Onderzoek onder de leden van de VMN laat zien dat notaris-mediators hun opleiding hogelijker waarderen vanwege de communicatieve vaardigheden die zij daarin verwerven. Ondanks het feit dat slechts een deel van hen dit weet om te zetten in de opbouw van een substantiële mediationpraktijk ervaren vrijwel alle leden deze toename in communicatieve vaardigheid als een belangrijke voorwaarde voor hun werk als notaris. De VMN gaat de

CURSUSSEN

EPN

EPN Actualiteitendag

28 november 2017

In Antropia te Driebergen.

EPN VEAN Congres

20 september 2018

Voor informatie en inschrijven:

www.epn-notaris.nl.

NRS

NRS-bijeenkomst

21 november 2017

De laatste NRS-bijeenkomst van het jaar.

Sprekers zijn Serge de Lange en Bryan Adams van PWC. Zij praten over OVB- en btw-issues bij vastgoedtransacties. De bijeenkomst is in het Van der Valk-hotel in Houten.

STICHTING IT-NOTARIS

Training startcompetenties

20 maart 2018

Ook geïnteresseerde (kandidaat-)notarissen, die nog geen IT-notaris zijn, zijn welkom op deze opleidingsdagen. Aanmelding kan via www.it-notaris.nl/261/opleidingsdagen of door middel van een mail naar info@it-notaris.nl.

komende periode onderzoeken hoe deze waarde ook buiten formele mediationsituaties kan worden benut.

VOC

Vijfjarig bestaan

De VOC hield op 22 september haar jaarlijkse algemene ledenvergadering. Daarbij was er ook even (bescheiden) aandacht voor het vijfjarige bestaan van de vereniging. Wat vijf jaar geleden klein begon, is inmiddels uitgegroeid tot een gewaardeerde specialistenvereniging met een nog steeds gestadig stijgend ledenaantal. Er zijn plannen om ook via sociale media meer toegevoegde waarde te gaan leveren voor de leden, het niveau van de bijeenkomsten wordt vrijwel zonder uitzondering hoog gewaardeerd en er is nieuwe aanwas in het bestuur. Laurens Kelterman (VBC) volgt Ruud van Helden op als voorzitter. De laatste blijft wel bestuurslid. Casper Jones en Robert-Jan Zwaan treden af en Corrine Holdinga (Holdinga Matthijssen Kraak) komt het bestuur versterken.

Als het stoplicht op oranje springt

Ministerieplicht en dienstweigeren, het zijn twee onlosmakelijk aan elkaar verbonden begrippen. De wetgever heeft ze voor de notaris in hetzelfde artikel verwerkt (artikel 21 Wet op het notarisambt). Maar hoe actueel is die koppeling nog?

EXCLUSIEVE BEVOEGDHEID

Voor het goed functioneren van onze markteconomie is de rechtsstaat en rechtszekerheid van groot (publiek) belang. Ter bescherming daarvan schrijft de overheid voor diverse transacties en rechtshandelingen de inschakeling van een notaris voor. Voor de overdracht en uitgifte van aandelen

in vennootschappen gebeurde dat pas ruim twintig jaar geleden. Belangrijk argument was destijds dat de mogelijkheid tot fraudebestrijding daardoor zou verbeteren. Vanwege deze exclusieve bevoegdheid is de notaris ook verplicht de door een klant verzochte rechtszekerheid te verschaffen: als een consument is aangewezen op een notaris, dan moeten zijn diensten ook vrij beschikbaar en toegankelijk zijn. Dat is nogal een klus voor de notaris, want hij moet dan ook deskundig zijn op al die in de wet genoemde diensten. Sinds het vrijgeven van de vaste tarieven in het notariaat eind vorige eeuw is er meer specialisatie ontstaan. Doorverwijzen naar een meer gespecialiseerde collega mag. Tegenwoordig wordt de ministerieplicht meer gezien als een collectieve verantwoordelijkheid: iedereen die zich tot een notaris wendt, moet ook daadwerkelijk op een goede manier worden geholpen. In de wet lezen we echter nog steeds over de plicht van de individuele notaris.

OVERTUIGING

Een notaris moet dus meewerken, maar niet altijd. Soms mag hij niet meewerken. We moeten dus als we mogen en als we mogen, dan moeten we. De wetgever heeft een opsomming met gronden voor dienstweigeren gemaakt, maar daarmee zijn we er niet. Wat is een redelijke overtuiging of vermoeden? Wat zijn andere gegronde redenen voor weigering? Ook als hij gereede twijfel heeft aan de goede bedoelingen van zijn cliënt moet de notaris weigeren. Hij moet dan nader onderzoek doen dat hem kan overtuigen van het goorloofde karakter ervan. Is die overtuiging nodig om dienst te mogen weigeren? Of geldt ook dat een overtuiging nodig is om dienst te mogen leveren? Maar al te vaak zal

een notaris bij zijn nadere cliënten- of dossieronderzoek die laatste overtuiging niet hebben. Wat dus als het stoplicht niet groen of rood is, maar op oranje springt? Moet de notaris dan gas geven of stoppen? Volgens mijn (net achttienjarige) zoon is dat heel simpel: als je nog kunt remmen, moet je stoppen, zo leerde zijn rijinstructeur hem.

NORMBESEF

Begin dit jaar ging het KNB-bestuur tijdens regio-bijeenkomsten met de leden in gesprek over ethiek en integriteit en de dilemma's van alle dag. Opvallend was het grote aantal notarissen dat stelde dat voor dienstweigeren toch echt een overtuiging nodig was van een foute cliënt of foute transactie. Een gevoel dat het niet pluis was, werd door velen niet voldoende gevonden om dienst te weigeren.

Maar hoewel stoppen voor een oranje stoplicht wettelijk niet verplicht is, wordt het door de wetgever wel als wenselijk ervaren. Meer dan vroeger wordt betoogd dat de notaris moet opereren vanuit een eigen normbesef. Daarbij dient hij niet alleen rekening te houden met zijn eigen belangen of die van zijn cliënten, maar ook met die van derden (zoals de overheid en de Belastingdienst). De ministerieplicht zou geen argument of excuus mogen zijn om mee te werken aan een akte waar de notaris geen goed gevoel bij heeft en de vinger niet achter kan krijgen. Doe niet wat ongewenst is.

MOED

Na die eigen afweging moet de notaris een beslissing nemen en dat vraagt om moed. Niet soms, maar dagelijks zal de notaris keuzes moeten maken en een daad moeten stellen. Verschillen achter de wet of de rechter is door de daarin gestelde open normen vaak niet mogelijk. Dat maakt ons vak lastig, maar tegelijk zo interessant. Het is bij uitstek dé reden waarom de notaris niet door een computer kan worden vervangen of door blockchain. Het maken van de juiste afwegingen en het zijn van een goede notaris is een collectieve verantwoordelijkheid, van de hele beroepsgroep dus. Bij voortdurende moeten wij werken aan bewustwording en onze overtuigingen ter discussie durven stellen. In de opleiding van de rechtenstudent en de jonge kandidaat-notaris, maar ook in de permanente educatie is meer aandacht hiervoor van het grootste belang. ■

Nick van Buitenen | VOORZITTER KNB

Artsen en notarissen in gesprek over schriftelijke wilsverklaring

Op 10 oktober 2017 was de eerste lokale bijeenkomst in Haarlem over de rol en verantwoordelijkheden van artsen en notarissen bij het opstellen van schriftelijke wilsverklaringen. Het werd een leerzame avond waarin kritische vragen werden gesteld, twijfels gedeeld en informatie werd uitgewisseld. Het is duidelijk een onderwerp dat beide professionals raakt en hun aandacht heeft.

Reden om de bijeenkomsten te organiseren is om te komen tot een effectieve wilsverklaring en een goed proces daarnaartoe. Het uitgangspunt daarbij is dat de wensen van de cliënt/patiënt centraal staan. Veertig notarissen en ruim honderd artsen woonden de bijeenkomst bij. Artsen hadden vooral veel vragen hoe notarissen de wilsbekwaamheid van hun cliënten toetsen, want zij zijn immers geen arts. VIA-arts Lisette Kwast vertelde over haar werk en dat het belangrijk is zo specifiek mogelijk aan te geven waar een notaris zijn cliënt op wil laten toetsen, zodat het medisch onderzoek ook gericht kan

plaatsvinden. Daarnaast lichtte ze toe waarom een onafhankelijk arts dit onderzoek doet en niet de behandelend arts. Notaris Erwin Kienhuis, vertelde over het protocol Beoordeling wilsbekwaamheid en bijbehorend stappenplan dat notarissen hanteren.

LEVENSEINDE BESPREKEN

Notarissen krijgen de laatste jaren steeds vaker de vraag om naast de zakelijke belangen ook de medische wensen vast te leggen in het levenstestament. Een notaris gaf aan zich hier niet prettig bij te voelen: 'Ik verwijs mensen liever door naar de arts, maar leg wel vast wie de medisch gevolmachtigde is in het levenstestament.' Artsen noemen dit 'vertegenwoordiger'. Diverse artsen in de zaal beaamden het belang van het vastleggen hiervan.

VERANDERING

'Wensen veranderen, zeker in de laatste levensfase', zei Els Roelofs, kaderarts palliatieve zorg. 'Dan gaan mensen vaak anders denken over de wens om bepaalde behandelingen wel of niet

meer te ondergaan. Daarom is het belangrijk dat arts en patiënt de verklaring regelmatig bespreken.' Een enkele arts vreesde dat een wilsverklaring in een notarieel levenstestament in beton is gegoten. Er werd uitgelegd dat dat niet het geval is; met de voorbeelden voor onderhandse wilsverklaringen in het e-book *Op tijd praten over het levenseinde* kunnen mensen eenvoudig hun wilsverklaringen aanpassen.

REGIONALE BIJENKOMSTEN

Op 20 november is een vergelijkbare bijeenkomst in het Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis. In 2018 zullen bijeenkomsten in de andere regio's worden georganiseerd in samenwerking met KNMG.

Meer informatie: KNB, Annelies van der Laan, a.vanderlaan@knb.nl, 070 3307169

KNB: ga geen langdurige ICT-contracten aan

Notarissen zijn steeds afhankelijker van ICT. Het is dus belangrijk om vooral kritisch te kijken naar de inkoop van ICT-diensten. Sommige notariskantoren gaan nog steeds langdurige overeenkomsten aan met leveranciers. De KNB adviseert dit niet te doen. Korte contracten zorgen voor bedrijfscontinuïteit en flexibiliteit.

Nu ontwikkelingen steeds sneller gaan, is het zaak om voldoende (operationele) wendbaarheid te hebben en te houden bij het maken van keuzes in software, hardware en ICT-dienstverlening. Om snel te kunnen schakelen, zijn een paar gouden regels van belang. Met de volgende tips blijven notariskantoren goed beveiligd en wordt voorkomen dat zij vastzitten aan kostbare en/of ineffectieve oplossingen.

- Stap af van langdurige contracten. Kies voor een maximale looptijd van een jaar met optie op (automatische) verlenging, of beding een standaard opzegtermijn van enkele maanden.
- Maak waar mogelijk gebruik van software gebaseerd op open standaarden. Dat maakt overstappen gemakkelijker.
- Stap over op werken in de cloud. Dat is veiliger en (meestal) ook stukken goedkoper.

- Sluit een verwerkingsovereenkomst met de leverancier over privacy.
- Houd minimaal eenmaal per jaar ICT kritisch tegen het licht. Vergelijk (licentie)-kosten met die van andere leveranciers. Informeer naar door de leverancier uitgevoerde informatiebeveiligingsaudits.
- Lees hoofdstuk 9 van de bundel Informatiebeveiliging en privacy op NotarisNet.

Meer informatie: KNB, Michel Dörr, m.dorr@knb.nl (ICT-inhoudelijke vragen) en Titus Metz, t.metz@knb.nl (juridische vragen inzake ICT-contracten)

Pensioenleeftijd in notariaat blijft 67 jaar

Per 1 januari 2018 wordt in Nederland 68 jaar de fiscale standaard pensioenrichtleeftijd. De sociale partners in het notariaat hebben besloten in 2018 de pensioenrichtleeftijd op 67 jaar te houden. De huidige pensioenregelingen in het notariaat bieden hiervoor de fiscale ruimte.

De sociale partners – de PensioenKamer en de Bond van Medewerkers in het Notariaat – houden de pensioenregelingen voorsnog zo veel mogelijk ongewijzigd, mede met het oog op de voorziene veranderingen in het pensioenstelsel in de komende jaren. Dan kunnen alle wijzigingen in een keer worden doorgevoerd. Vanzelfsprekend besluiten sociale partners wel tussentijds tot wijziging van de inhoud van de regelingen als dit tot een verbetering ervan leidt.

UNIFORMERING UITVOERING REGELINGEN

Overigens worden wel enige veranderingen in de pensioenregeling van de medewerkers in het notariaat en die van de (toegevoegd) notarissen en kandidaat-notarissen doorgevoerd om de uitvoering ervan meer op elkaar af te stemmen. De communicatie over en uitvoering van de regelingen worden zo eenvoudiger. Hierdoor kan het fonds kosten

besparen. Deze wijzigingen betreffen onder meer het ingangsmoment van het ouderdomspensioen en de keuzemogelijkheden bij pensionering.

Nadere informatie: *Ambtelijk secretaris PensioenKamer, Michal Toledano, m.toledano@knb.nl*

KNB vraagt kabinet naar *Belehrungspflicht* gemeenten

De KNB gaat het kabinet vragen welke maatregelen gemeenten gaan nemen om de rechtsgevolgen van de beperkte gemeenschap van goederen onder de aandacht te brengen van aanstaande paren. Waar de notaris een wettelijke *Belehrungspflicht* heeft om partijen te wijzen op de juridische consequenties van een akte, lijkt deze verplichting voor ambtenaren van de burgerlijke stand bij het laten passeren van gelijksoortige akten, zoals een trouwakte, niet van toepassing.

De KNB reageert hiermee op de plannen van het kabinet om een onderzoek te starten naar de notariskosten voor paren die in algemene gemeenschap van goederen willen trouwen na 1 januari 2018. Vanaf dat moment geldt de beperkte gemeenschap van goederen voor stellen die trouwen zonder huwelijkse voorwaarden. Stellen die in algehele gemeenschap van goederen willen trouwen, moeten naar de notaris. Het nieuwe kabinet wil onderzoeken hoe het maken van notariskosten voor hen kan worden weggenomen. Dit staat in het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst'.

KNB Cursusagenda

November 2017

Werkcolleges 'Invoering beperkte gemeenschap van goederen' (voor leden en medewerkers)

U wordt bijgepraat over de inhoud en gevolgen van het wetsvoorstel en de fiscale aspecten hiervan. Vervolgens wordt een aantal nieuwe modellen gepresenteerd en besproken. Het tweede deel van de cursus is geheel gereserveerd voor casusposities.

29 augustus 2017

On demand webinar beperkte gemeenschap van goederen

Op 29 augustus werd het live webinar over de beperkte gemeenschap van goederen uitgezonden. Wilbert Kolkman, Leon Verstappen en Wouter Burgerhart hebben aan de hand van zes discussiepunten de *ins* en *outs* van de nieuwe wet besproken.

16 november 2017

Omzetbelasting onroerende zaken

In deze cursus wordt het onderwerp Omzetbelasting onroerend goed behandeld aan de hand van de teksten Wet op de omzetbelasting 1968 en de Wet op belastingen van rechtsverkeer. De materie wordt verduidelijkt aan de hand van praktijkvoorbeelden.

23 november 2017

Symposium

'De ondernemende kandidaat-notaris'

Diverse workshops worden aangeboden, zoals 'Personal branding', 'Ontdek jouw toegevoegde waarde', 'De wondere wereld van Google' en 'Zijn alle cliënten leuk?'. Er is voor dit symposium een subsidie beschikbaar gesteld. Voor slechts 99 euro kunt u erbij zijn!

29 november 2017

Juridische en tuchtrechtelijke aspecten van het ondernemerschap van de notaris

Het ondernemerschap van de notaris onderscheidt zich van andere ondernemers doordat aan het handelen van de notaris bijzondere eisen worden gesteld door notariële wet- en regelgeving en de tuchtrechter. Aan het eind van de cursus heeft de deelnemer een helder beeld van de *do's* en *don'ts* van de notariële ondernemer.

30 november 2017

De afwikkeling van de nalatenschap van de dga

Het overlijden van een dga is een bedreiging voor het voortbestaan van diens bedrijf. De aanwezigheid van een onderneming in de nalatenschap vereist bijzondere maatregelen, zowel tijdens leven als bij de afwikkeling van de nalatenschap. Op deze cursusdag zal de afwikkeling centraal staan, en tevens wordt bezien op welke wijze het notariaat kan bijdragen aan een optimaal vereffeningsproces.

De volgende managementcursussen worden op verschillende data en locaties aangeboden.

Effectief overtuigen en beïnvloeden

Goede beïnvloedings- en overtuigingsvaardigheden zijn essentieel voor iedere (kandidaat-)notaris. In de contacten met uw cliënten en anderen draait het altijd om communicatie en relatie. In deze training gaat u actief aan de slag met vaardigheden waarmee u anderen kunt beïnvloeden en mee kunt krijgen. U leert hoe u uw persoonlijke en inhoudelijke overtuigingskracht kunt versterken.

Ondernemerschap

Ondernemerschap is voor een (kandidaat-)notaris belangrijker dan ooit. Toenemende concurrentie, kritische cliënten, nieuwe aanbieders en een oplettende overheid; allemaal aspecten waar (kandidaat-)notarissen en notariskantoren mee te maken hebben. U leert hoe u een missie en visie voor uw kantoor ontwikkelt en hoe u deze kunt verankeren in een strategie. Waarmee onderscheidt uw kantoor zich van andere notariskantoren? Wat is uw toegevoegde waarde?

Dit is slechts een selectie uit het totale cursus-aanbod. Voor meer informatie, inschrijven en het complete opleidingsaanbod: KNB, cursussen en congressen, telefoon 070 3307125, cursussen@knb.nl of NotarisNet/Over KNB en opleidingen.

Een executeur is niet onbeperkt zelfstandig beschikkingsbevoegd

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus

In 2014 en 2015 overlijden de ouders van klagster K, die in hun testamenten twee van hun acht kinderen tot executeurs benoemden.

De taak van de executeurs is in beide testamenten onder meer als volgt beschreven: 'In verband met de betaling van de schulden is de executeur bevoegd de door hem/haar beheerde goederen van mijn nalatenschap te gelde te maken. De executeur behoeft over de keuze en de te gelde making niet in overleg te treden met de erfgenamen en hun toestemming daarvoor is ook niet vereist.'

De nalatenschappen waren ruim positief en bestonden uit onder meer een woning, een chalet, een effectenportefeuille en banktegoeden.

Notaris N geeft een verklaring van erfrecht en executele af waarin onder meer is vermeld: 'Interne bepalingen executele De executeur hoeft aldus omtrent de keuze van de te gelde te maken goederen en de wijze van tegeldemaking niet in overleg te treden met de erfgenamen.'

K en twee andere erfgenamen spannen in het voorjaar van 2015 een kort geding aan tegen de executeurs om hen te laten verbieden andere daden dan die van beheer te plegen.

De voorzieningenrechter overweegt: 'Nu onweersproken is gebleven dat het te gelde maken van de vermogensbestanddelen tot nu toe niet noodzakelijk was voor het voldoen van schulden van de nalatenschap en zonder instemming van alle erven heeft plaatsgevonden, is de voorzieningenrechter voorshands van oordeel dat gedaagden in hun hoedanigheid als executeurs verder zijn gegaan dan hun bevoegdheden reikten.'

In antwoord op een brief van K bericht N in maart 2016 onder meer:

'De executeurs verzochten mij duidelijkheid te geven over de invulling van hun taak en bevoegdheden. Als notarieel jurist heb ik expliciet de vraag gekregen hoe het testament en de daarmee corresponderende wettekst geïnterpreteerd moest worden. Waren de executeurs zelfstandig bevoegd te beschikken (externe bevoegdheid) over de goederen der nalatenschap? Mijn conclusie was en is dat zij dit konden.

Uw stellingname dat de executeurs niet zelfstandig (extern) beschikkingsbevoegd waren is derhalve niet juist.'

De klacht

N heeft de executeurs onjuist geadviseerd, waardoor zij hebben gehandeld alsof zij onbeperkt zelfstandig beschikkingsbevoegd waren.

Het verweer

De executeurs zijn zelfstandig beschikkingsbevoegd ingevolge artikel 4:145 Burgerlijk Wetboek (BW). Deze externe bevoegdheid kent geen beperking. Wel dient een executeur de erfgenamen te informeren.

Het oordeel

De kamer stelt vast dat voor de bevoegdheden van de executeurs bepalend is hetgeen daarover in het testament is vermeld. Blijkens het testament zijn de executeurs enkel zelfstandig bevoegd om goederen te gelde te maken voor zover dat nodig is ter voldoening van de schulden van de nalatenschap. N heeft in zijn advies deze beperking onvoldoende onder de aandacht van de executeurs gebracht, zeker nu N wist dat het een omvangrijke nalatenschap met weinig schulden betrof. Ook de tekst van de verklaring van erfrecht en executele is onvoldoende duidelijk over de beschikkingsbevoegdheid van de executeurs. De executeurs zijn hierdoor op het verkeerde been gezet.

De notariskamer legt de maatregel waarschuwing op

Kamer voor het notariaat Arnhem-Leeuwarden, 6 september 2017
ECLI:NL:TNORARL:2017:40

Opmerking

Volgens artikel 4:147 BW is de executeur bevoegd tot verkoop van goederen voor zover dit nodig is voor de voldoening van schulden. Uit de literatuur blijkt dat deze voorwaarde voornamelijk interne werking heeft. Volgens de Hoge Raad mag een derde ervan uitgaan dat de executeur bevoegd is als hij redelijkerwijs mag aannemen dat de tegeldemaking nodig was. N rept in zijn verweer over de externe bevoegdheid van de executeurs. Het ging hier echter juist om de verhouding met de erfgenamen. Dat in het testament was vermeld dat de executeurs niet hoefden te overleggen of toestemming hoefden te vragen van de erfgenamen over de keuze van de te gelde te maken goederen heeft alleen betrekking op deze noodzakelijke tegeldemaking.

Vermelding van niet bestaande volmacht voor doorhalen van een waardeloos beslag is schending van kernwaarde van het ambt

Uitspraak: *gegrond met oplegging van een maatregel*

Casus

In 2007 legt klager K beslag op het woonhuis van schuldenaar S. S faillieert, het faillissement eindigt begin 2011 met een homologatie van akkoord. In mei 2012 verkoopt S zijn woning aan K, zonder doorhaling van het beslag. In 2016 verkoopt K de woning, waarbij notaris N de levering op 1 juli verzorgt. N verzoekt bij brief van 21 juni aan S om een 'volmacht tot waarde-loosheidsverklaring beslag' te tekenen, echter N krijgt deze niet. Bij akte van 29 juni verklaart een medewerkster van N, als gevolmachtigde van een andere medewerkster, die verklaarde mede te handelden als belangenbehartiger van K, dat het beslag waardeloos is. De akte vermeldt aanhechting van drie onderhandse stukken.

De klacht

K verwijt N dat zij zonder K's toestemming het beslag heeft doorgehaald en in strijd met de werkelijkheid heeft verklaard een volmacht te bezitten.

Het verweer

N heeft in 2013 de notarispraktijk overgenomen. Zij heeft zich ingespannen om de achterstand in roeyementen weg te werken, maar niet alle openstaande roeyementen zijn zichtbaar, zodat die nog steeds tevoorschijn kunnen komen. Haar voorganger heeft destijds de curator gevraagd voor doorhaling van het beslag te zorgen maar N heeft geen honorering van dat verzoek gevonden in het dossier. N wijst op artikel 33 Faillissementswet: een beslag vervalt door het intreden van een faillissement. K heeft N telefonisch laten weten geen vordering op S te hebben, maar heeft de volmacht niet (tijdig) getekend geretourneerd.

N heeft een zorgvuldige afweging gemaakt tussen de gevolgen van het niet passeren van de akte van levering en de gevolgen voor K van het zonder daartoe strekkende volmacht doorhalen van het beslag. Daarbij heeft zij ook nog geprobeerd de doorhaling via de rechter-commissaris en de oud-curator te bewerkstelligen.

Het oordeel

N stond voor een moeilijke keuze en een lastige afweging. Echter, met het doorhalen

van het beslag met vermelding van een volmacht die niet bestond, heeft N een kernwaarde van het ambt geschonden, en daarmee gehandeld in strijd met een van de meest wezenlijke van de uit het ambt voortvloeiende verplichtingen. Ook al heeft zij met de beste intenties gehandeld, zij had een andere weg moeten vinden om uit de impasse te komen. Deze goede intentie evenwel, en het feit dat K geen belang had bij de weigering om de volmacht te tekenen, leiden ertoe dat de maatregel beperkt blijft tot een waarschuwing.

**De notariskamer legt de maatregel
waarschuwing op**

*Kamer voor het notariaat Arnhem-
Leeuwarden, 18 september 2017
(nog) niet gepubliceerd*

Opmerking

Een nogal zure beslissing voor N die de betrokken belangen zorgvuldig heeft afgewogen, te meer omdat K geen belang had bij het niet tekenen van de verklaring van waardeeloosheid en zelf de oorzaak van het probleem was. Het vermelden van een niet bestaande volmacht is een ernstig vergrijp, maar had, gezien de omstandigheden, door de kamer misschien ook opgevat kunnen worden als zaakwaarneming.

**Notaris moet duiden in welke functie
hij handelt: executeur, boedelnotaris,
vereffenaar of gevolmachtigde van de
erfgenamen/vereffenaars**

Uitspraak: **gegrond met oplegging
van een maatregel**

Casus

Klager K heeft een broer en vijf zusters. Tijdens het leven van moeder zijn deze al door onenigheid in twee 'kampen' verdeeld, groep K (waaronder klager) en groep B (waaronder de broer). Moeder overlijdt in augustus 2014. B is benoemd tot executeur/afwikkelingsbewindvoerder, met het recht een andere executeur in zijn plaats te stellen en de bepaling dat de executeur geen recht heeft op loon. In verband met de verstoorde familie-
verhoudingen stelt B tot (opvolgend) executeur aan de 'Stichting N Executele' en doet zelf afstand van het executeurschap. Notaris N schrijft zich in het boedelregister in als 'betrokken notaris' en 'boedelnotaris'. Alle kinderen aanvaardden de nalatenschap beneficiair.

Op enig moment meldt de advocaat van K aan N dat K een procedure zal starten tegen groep B. Daarop meldt N aan K dat hij probeert als executeur de lopende zaken zo spoedig mogelijk af te wikkelen, en zijn taak als executeur daarna zal beëindigen. Op de vraag of N gerechtigd was om zijn loon ten laste van de boedel te brengen, bericht N dat degene aan wie de feitelijke uitvoering wordt overgelaten zijn kosten rechtstreeks ten laste van de boedel mag brengen.

Omdat moeder bij testament had bepaald dat de executeur/afwikkelingsbewindvoerder geen recht had op loon, verzoekt N de kantonrechter de beloning anders te regelen. De kantonrechter bepaalt dat de stichting haar kosten mag declareren volgens de gangbaar geldende tarieven bij het notariaat en dat deze rechtstreeks ten laste kunnen worden gebracht van de nalatenschap.

Op de vraag van de advocaat van K aan N vanaf welke datum hij zijn taak als executeur heeft neergelegd, bericht N dat de executele door hem is overgenomen en tot uitvoer gebracht, terwijl hij na de beneficiaire aanvaarding als vereffenaar is verder gegaan.

Gevraagd naar de beschikking van de kantonrechter waaruit blijkt dat hij tot vereffenaar is benoemd, geeft N aan dat het kantoor de werkzaamheden na de executele heeft voortgezet als boedelnotaris c.q. zaakwaarnemer.

De klacht

N heeft zijn werkzaamheden als executeur in die hoedanigheid voortgezet nadat de nalatenschap beneficiair was aanvaard en is loon als executeur blijven declareren ten laste van de nalatenschap, terwijl hij vanaf dat moment geen executeur meer was en hij de afhandeling van de nalatenschap had moeten overdragen aan de erfgenamen.

Het oordeel

De taak van een executeur eindigt onder meer wanneer de nalatenschap moet worden vereffend na beneficiaire aanvaarding, tenzij de executeur een 'ruimschoots toereikend verklaring' kan afleggen. Na de beneficiaire aanvaarding is N werkzaamheden blijven verrichten, omdat hij ervan uitging dat beide groepen er niet in zouden slagen om in onderling overleg overeenstemming te bereiken over de afwikkeling, terwijl (voortzetting van) de bemoeienis van zijn kantoor voor beide partijen acceptabel was. Naar zijn zeggen heeft hij weliswaar niet tijdig onderkend dat de hoedanigheid waarin hij dat zou

doen later vragen zou kunnen oproepen, maar hij heeft ter zitting betoogd dat de executele gelet op het bepaalde bij artikel 4:202 BW ongewijzigd was gebleven. Aangezien N geen ruimschoots toereikend verklaring heeft afgegeven, is zijn taak als executeur als gevolg van de beneficiaire aanvaarding geëindigd. N had de erfgenamen hierover moeten informeren, hetgeen hij niet heeft gedaan, waardoor onduidelijkheid ontstond over de hoedanigheid waarin hij zijn werkzaamheden heeft voortgezet. Bovendien heeft N verzuimd daarover alsnog duidelijkheid te verschaffen toen de advocaat van K dat aan hem vroeg; in zijn mailberichten heeft N achtereenvolgens vermeld dat hij optrad als executeur, als boedelnotaris, als vereffenaar, dan wel als boedelnotaris c.q. zaakwaarnemer. Daarbij neemt de kamer mede in aanmerking dat N voor zijn werkzaamheden een bedrag van 14.158,04 euro aan de erfgenamen in rekening heeft gebracht, terwijl het saldo van de nalatenschap per overlijdensdatum niet meer dan 22.779,29 euro bedroeg.

**De notariskamer legt de maatregel
waarschuwing op**

*Kamer voor het notariaat,
18 september 2017
(nog) niet gepubliceerd*

Opmerking

Het is bij de afwikkeling van nalatenschappen van essentieel belang om te weten in welke functie de notaris handelt en om dit duidelijk te vermelden in de verklaring van erfrecht en te communiceren met de erfgenamen. Tevens moeten de erfgenamen expliciet geïnformeerd worden over de taak, de verplichtingen en de bevoegdheden die de notaris in die functie heeft en welk loon hij hiervoor in rekening zal brengen.

*Op NotarisNet zijn naast bovenstaande
uitspraken ook andere tuchtuitspraken
te lezen. Nadere informatie: KNB
(nm@knb.nl)*

PERSONALIA

Benoemd tot notaris

Apeldoorn (protocol mr. C.H.A. Wille) m.i.v. 15 oktober 2017 mevrouw **mr. J.M. Bruil**, kandidaat-notaris (1993); **Hoogeveen** (protocol mr. D. Westinga) m.i.v. 1 oktober 2017 **mr. A.F. Prins**, kandidaat-notaris (2001); **Hilversum** (protocol mr. H.C.D. ten Broecke) m.i.v. 1 november 2017 **mr. R. Jabri**, kandidaat-notaris (2006); **Stein** (protocol mr. W.M.H. Palmen) m.i.v. 1 januari 2018 **mr. S.J.H. Koonen**, kandidaat-notaris (2007).

Aangewezen tot toegevoegd notaris

Utrecht (protocol mevrouw mr. M. van der Wal-van Dijk) m.i.v. datum beëdiging mevrouw **mr. E.G. van Lierop-van Geel**.

Eervol ontslag op verzoek

mevrouw **mr. T.E.D. Hicks**, notaris te **Amsterdam**, m.i.v. 1 oktober 2017; mevrouw **mr. C.M. Klein**, notaris te **Amsterdam**, m.i.v. 1 oktober 2017; **mr. C.D. Rosenberg Polak**, notaris te **'s-Gravenhage**, m.i.v. 1 oktober 2017; **mr. D. Westinga**, notaris te **Hoogeveen**, m.i.v. 1 oktober 2017; **mr. P.D.W.G. Oosterhuis**, notaris te **Enschede**, m.i.v. 1 oktober 2017; **mr. W.M.H. Palmen**, notaris te **Stein**, m.i.v. 1 januari 2018.

Wijziging plaats van vestiging

Bij besluit van de minister van Veiligheid en Justitie de dato 22 september 2017 zal de notariële plaats van vestiging van mevrouw **mr. I.M.B. Balvert**, thans notaris in de gemeente Utrecht, m.i.v. 1 oktober 2017 worden gewijzigd in de gemeente **Amsterdam** met behoud van haar huidige protocol.

Overleden

Op 31 augustus 2017 op zesenzestigjarige leeftijd, **mr. J.W.G.M. Bazelmans**, oud-notaris te **Valkenswaard**.

Bas Koonen

Debbie van Lierop-van Geel

Rafique Jabri

COLOFON

Notariaat Magazine is een uitgave van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) en publiceert nieuws en achtergronden over onderwerpen die het notariaat raken. Bij de KNB zijn ruim 1.300 notarissen en 1.650 kandidaat-notarissen aangesloten. Het blad wordt in een oplage van ruim 5.000 exemplaren verspreid onder KNB-leden en externe relaties. Notariaat verschijnt maandelijks, met uitzondering van januari en augustus. De redactie van Notariaat Magazine is onafhankelijk en werkt op basis van een redactiestatuut. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden brieven en opinies in te korten.

Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB)
Spui 184
Postbus 16020
2500 BA 's-Gravenhage
telefoon: 070 3307111

Redactie: Mechtelt Lindenhovius (hoofdredacteur), Jessica Hendriks (redacteur), Clemens van Gessel (correctie)
Telefoon 070 3307170, **e-mail** nm@knb.nl

Aan dit nummer werkten mee: Mariska Jansen, Wilma van Hoeflaken, Dorine van Kesteren Roel Ottow, Peter Steeman, Jolanda aan de Stegge, Berdine Vos-Vegter, Henriette van Wermeskerken

Redactieraad: Wouter Burgerhart, Mariska Dalmijn-Verkooijen, Sabrina Gajadhar, Bart van Gemert, Steven ten Hagen, Mark Jonker Roelants, Joyce Leemrijse, Hens Meengs, Anne-Marie Snel

Foto's: Truus van Gog
Omslag: Truus van Gog

Vormgeving: Okapi. Corporate Identity Atelier

Uitgever: Sdu Uitgevers, Peter Frissen
Prinses Beatrixlaan 116
2595 AL 's-Gravenhage
Postbus 20025
2500 EA 's-Gravenhage
telefoon: 070 3789571

Druk: Drukkerij Senefelder Misset, Doetinchem

Abonnementen: De abonnementsprijs bedraagt 116,03 euro per jaar (excl. btw en incl. administratie- en verzendkosten), prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementenadministratie: Sdu Klantenservice
Postbus 20014, 2500 EA 's-Gravenhage
telefoon: 070 3789880, fax: 070 3789783

Vanwege de aard van de uitgave, gaat Sdu uit van een zakelijke overeenkomst; deze overeenkomst valt onder het algemene verbintenissenrecht.

Advertentie-acquisitie: Sdu Mediasales, Martine Aspeslagh
telefoon: 070 378 0562
e-mail: m.aspeslagh@sdu.nl

ISSN: 1568-4121

© KNB/Sdu Uitgevers

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of de KNB. De bij toepassing van art. 16B en 17 Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens fotokopieën, dienen te worden voldaan aan de Stichting Reprorecht, Postbus 882, 1180 AW te Amstelveen. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Actualiteiten internationaal huwelijksvermogensrecht en erfrecht 13 november 2017

Nieuwe adviezen, huwelijkse voorwaarden, testamenten en Europese verklaringen van erfrecht

Op deze middag zullen de docenten de Huwelijksvermogensrechtverordening en de Erfrechtverordening met u doornemen. Het zal een eerste kennismaking zijn met de nieuwe verordening huwelijksvermogensrecht. Met betrekking tot de Erfrechtverordening gaat het om een verdieping van de inhoudelijke kennis en het delen van praktische ervaringen. U wordt volledig bijgepraat over de actuele ontwikkelingen op beide terreinen, ook in de rechtspraak. Wat verandert er voor de Nederlandse internationale (advies)praktijk? Welke rechtskeuzemogelijkheden hebben echtgenoten en erfslaters bijvoorbeeld (nog) en welk recht is zonder rechtskeuze van toepassing op hun huwelijksvermogensregime of nalatenschap?

docenten:

prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols
dr. mr. J-G Knot

tijden: 12.30 tot 17.00 uur

(met om 12.00 uur inlooplunch)

Informatie en aanmelden:

www.estatetipeducation.nl
info@estatetipeducation.nl
020-3882928

locatie: Jaarbeurs te Utrecht

cursusprijs: 295,- ex btw

pe-punten: 4 pe voor KNB, EPN,
NOVEX, SCE (in aanvraag)

datum: maandag 13 november 2017

Met boek:
'tekst &
toelichting'

Nieuw huwelijksvermogensrecht en eindejaarstips. 19 december 2017

Op 28 maart 2017 is wetsvoorstel 33 987 in de Eerste Kamer aangenomen. De verandering van ons huwelijksvermogensrechtelijke basisstelsel is een feit. Naar verwacht zal de inwerkingtreding op 1 januari 2018 zijn. De wijziging heeft niet alleen gevolgen voor de 'nieuwe huwelijken', maar ook voor de huwelijkse voorwaarden 'van vandaag en morgen'. Er is alle reden om de nieuwe regeling grondig door te nemen omdat in de meeste huwelijken het basisstelsel van toepassing is. Wij zullen ook aandacht besteden aan de gevolgen voor de huwelijkse voorwaarden en testamenten, de relatie met de fiscaliteit en natuurlijk ook de estate planning. En heeft u al een anti-gemeenschapsopslokclausule? Hoe zet u de nieuwe alsof-voorwaarden op? Zoals gebruikelijk mag u rekenen op suggesties voor modelteksten. Natuurlijk komen ook de overige eindejaarstips aan bod om 2018 goed in te kunnen gaan!

docenten:

prof. mr. dr. B. M.E.M. Schols
prof. mr. dr. W. Burgerhart
prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols

locatie: Jaarbeurs te Utrecht

datum: dinsdag 19 december 2017

tijden: 10.00 tot 16.30 uur (met borrel)

cursusprijs: 395,- ex btw

pe-punten: 5 pe voor KNB, EPN
(in aanvraag)

Informatie en aanmelden:

www.estatetipeducation.nl
info@estatetipeducation.nl
020-3882928

INM OPLEIDING

Word registernotarisklerk
(bij 2 afgeronde modules)

REGISTERNOTARISKLERK WORDEN?

WILT U REGISTERNOTARISKLERK WORDEN?

Dan bent u bij INM aan het juiste adres. Sinds jaar en dag is het Instituut na- en bijscholing voor Notariële Medewerkers dé aanbieder van opleidingen en na- en bijscholingscursussen die specifiek gericht zijn op notariële medewerkers. INM biedt drie modules aan: Onroerend Goedrecht, Ondernemingsrecht en Familievermogensrecht. De modules kunnen ook

afzonderlijk gevolgd worden. Daarnaast kunt u bij INM in het najaar de nieuwe cursus huwelijksvermogensrecht volgen.

Voor meer informatie:
www.inm.nl

INM Instituut
na- en bijscholing
NOTARIELE MEDEWERKERS

Van Brug Software
*Vertrouwd, Ervaren
& Innovatief*

vanbrug
SOFTWARE

Onze passie voor het notariaat zorgt voor software voor vandaag en morgen

De continue samenwerking met notariskantoren, adviseurs en (overheids)instanties zorgt ervoor dat 'Codex', de nieuwste notariële software van Nederland, veilig, efficiënt en toekomstgericht is. Door de gebruiksvriendelijkheid en vele geïntegreerde modules kunnen notarissen en hun medewerkers zich dagelijks optimaal toewijden op hun juridische rechten en plichten.

De medewerkers van Van Brug Software hebben veel ervaring in het notariaat, waardoor toevoegingen in de software al vaak bedacht zijn voordat deze gevraagd worden. Zij weten wat uw kantoor écht nodig heeft in uw dagelijkse werkzaamheden. En dat scheelt tijd.

www.vanbrug.nl | 0578-693646 | info@vanbrug.nl